

”HEVONEN TUNTEIDEN TULKKINA”

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta kielellisiä erityisvaikeuksia omaavien lasten ryhmässä.

Tiina Juvonen

Opinnäytetyö
Marraskuu 2011

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tekijä(t) JUVONEN, Tiina	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 13.11.2011
	Sivumäärä 42	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ( ) saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi "HEVONEN TUNTEIDEN TULKKINA" SOSIAALIPEDAGOGINEN HEVOSTOIMINTA KIELELLISIÄ ERITYIS- VAIKEUKSIA OMAAVIEN LASTEN RYHMÄSSÄ		
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) JYLHÄ, Maija KOSKIMIES, Helena		
Toimeksiantaja(t) Haukarannan koulu		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Haukarannan koulun sekä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajan Marjo Kokon kanssa. Opinnäytetyön tavoitteena oli järjestää elämyksellistä toimintaa kielellisiä erityisvaikeuksia omaaville lapsille, joilla oli huomattavia pulmia tunne-, ja sosiaalisissa taidoissa. Opinnäytetyö on osa isompaa Tunnetaiturit ryhmää, jonka osaksi toiminta suunniteltiin.</p> <p>Opinnäytetyö oli toiminnallinen ja toiminnan tarkoituksena oli luoda lapsille erilaisia elämyksiä, joiden avulla tunteita olisi helppo tunnistaa ja käsitellä. Opinnäytetyössä erilaiset harjoitukset hevosten kanssa toimivat elämysten antajina. Toimintakertoja järjestettiin yhteensä kolme, joihin käytettiin aikaa jokaisella kerralla noin kolme tuntia.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla, jossa vahvistetaan lapsen itseluottamusta sekä itsetuntoa näkemään itsensä aktiivisena toimijana. Hevoset toimivat opinnäytteessä lasten tunteiden tulkkina sekä harjoitusvastustajina elämään tässä hetkessä ja unohtamaan murheet ja epäonnistumiset. Ne palkitsivat lapset käytöksellään ja oikealla toiminnalla vasta sitten, kun lasten keskittyminen oli täysin hevosessa ja sen hetkessä toiminnassa.</p> <p>Hevostoiminta oli lapsille mielekästä ja he toivoivat sitä myös jatkossa. Toiminta avasi lasten tunteita erilaisten elämysten kautta. Tunteiden syvempään käsittelyyn ja tutkiskeluun tarvitaan kuitenkin pitempi aikaväli ja useampi toimintakerta. Opinnäytetyössä käy ilmi että hevonen on lapselle hyvä keino opettaa vuorovaikutus-, ja sosiaalisia taitoja niin yksilönä kuin ryhmässä ja sen avulla saadaan paljon erilaisia tunnekokemuksia.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Kielellinen erityisvaikeus, Sosiaalipedagogiikka, Sosiaalipedagoginen hevostoiminta, vuorovaikutus-, ja sosiaaliset taidot, tunne-aidot		
Muut tiedot		

Author(s) JUVONEN, Tiina	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 13.11.2011
	Pages 42	Language Finnish
	Confidential ( ) Until	Permission for web publication (X)
Title "HORSE AS A TRANSLATOR FOR EMOTIONS " EQUINE-ASSISTEDE ACTIVITY IN GROUP OF SPECIAL LANGUAGE IMPAIRMENT CHILDREN		
Degree Programme Degree programme of social care		
Tutor(s) JYLHÄ, Maija KOSKIMIES, Helena		
Assigned by Haukaranta school		
Abstract <p>Thesis was carried out as a co-operation with Haukaranta school of deaf and special language impairment students and with the social pedagogy horse activity counselor Marjo Kokko. Thesis was a part of larger "Tunnetaiturit" group. The group spent three forenoons at the stable.</p> <p>Thesis was functional and it's purpose was to organize experiential equine assisted activity for special language impairment children who had significant problems with emotional and social skills. Trough different kind of exercises children were easier to recognize and process their emotions and learn interaction with each others. In this thesis horses were the donor for these experiences.</p> <p>Thesis was carried out in a social pedagogic horse activity method in which ambition is to build strength self-esteem to children. Horses were the key in this action and they rewarded children with the right behavior and action only when the children focused directly to the horse. They taught children to live in a moment and to forget earlier failures.</p> <p>Horse activity was meaningful to these children and they wished it could have continued. Action opened children's emotions trough these exercises. They started to speak more openly with each other and with me. Thesis shows that equine assisted activity is a great way to teach interaction and social skills to children. To analyze and process the results of how activity affects to children's emotions and to evaluate the effectiveness of this thesis there should have been longer time to co-operate with these children.</p>		
Keywords Spesific language impairment, social pedagogy, equine-assisted activity, interaction and social skills, emotional skills		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	2
2 KIELELLINEN ERITYISVAIKEUS.....	3
2.1 Kielellisen erityisvaikeuden oirekuvaus ja diagnostiikka	4
2.2 Kielellisten erityisvaikeuksien luokittelu	5
3 KIELELLISIÄ ERITYISVAIKEUKSIA OMAAVIEN LASTEN KOMMUNIKOINTI-, JA SOSIAALISET TAIDOT.....	6
4 SOSIAALIPEDAGOGIIKKA SOSIAALIPEDAGOGISEN HEVOSTOIMINNAN TAUSTALLA	10
4.1 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta.....	11
4.2 Toiminnan kehittyminen Suomessa.....	13
5 LAPSEN JA HEVOSEN VÄLINEN VUOROVAIKUTUS	14
5.1 Hevosen kanssa toimiminen	15
5.2 Hevonen kehonkielen asiantuntijana	16
5.3 Toimintaan soveltuvat ja opinnäytteessä mukana olleet hevoset.....	18
6 TUNNETAITURIT RYHMÄ JA HEVOSTOIMINTA.....	19
6.2 Ensimmäinen toimintakerta	23
6.3 Toinen toimintakerta	26
6.4 Kolmas toimintakerta.....	28
7 POHDINTA.....	32
7.1 Toiminnan pohdinta	33
7.2. Kehitys-, ja muutosideoita	34
7.3. Opinnäytetyön tavoitteiden saavuttaminen	35
LÄHTEET.....	38
LIITTEET	39
Liite 1. Ensimmäisen toimintakerran tavoitteet ja toiminnan tarkoitus.....	39
Liite 2. Toisen toimintakerran tavoitteet ja toiminnan tarkoitus.....	40
Liite 3. Kolmannen toimintakerran tavoitteet ja toiminnan tarkoitus	40
Liite 4. Lasten palautteessa piirtämiä kuvia, ...	42

1 JOHDANTO

Nykyajan yhteiskunnassa on jatkuva huoli lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Yhteiskunnan voimavarat lasten-, ja nuorten ennaltaehkäisevään työhön on kuitenkin keskitetty muualle. On äärimmäisen tärkeää kuitenkin etsiä keinoja, joilla erilaisia sosiaalisia ongelmia saataisiin ratkaistua, tai ainakin helpotettua. Tämän opinnäytteen keskiössä on kielellisiä erityisvaikeuksia omaavat lapset, joille häiriö aiheuttaa kielellisten vaikeuksien lisäksi muita pulmia esimerkiksi vuorovaikutuksen saralla. Perinteisesti hevostoiminnan asiakkaat ovat olleet joko lastensuojelun, mielenterveyspuolen, tai erityispuolen henkilöitä. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta tarjoaa vaihtoehdon perinteisiin toimintamalleihin ja terapioihin, joilla sosiaalisia ongelmia on aikaisemmin lähdetty ratkomaan. Hevonen on loistava harjoitusvastustaja itseään, tunteitaan ja itseilmaisua säätelevälle ihmiselle. Se peilaa omalla toiminnallaan ihmisen tunnetiloja ja opettaa elämään hetkessä, se myös hyväksyy jokaisen sellaisena kuin kukin on.

Tämä opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä Haukkarannan koulun, Islanninhevostalli Reykhestarin sekä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajan Marjo Kokon kanssa. Opinnäytetyön on osa isompaa kokonaisuutta, ryhmää nimeltä Tunnetaiturit. Tunnetaiturit ryhmän tarkoituksena oli opettaa lapsille tunnetaitoja. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli opettaa kielellisiä erityisvaikeuksia omaavia lapsia tunnistamaan ja ilmaisemaan erilaisia tunteita hevosten avulla. Toiminnalla avulla haettiin lapsille erilaisia elämyksiä ja tunnekokemuksia oltessa vuorovaikutuksessa hevosen kanssa.

Ryhmään kuului kuusi lasta; kolme tyttöä ja kolme poikaa, joilla kaikilla oli diagnosoitu vaikea kielellinen erityisvaikeus. Useampi ryhmän jäsenistä oli maahanmuuttajataustainen.

Vietin lasten kanssa kolme aamupäivää hevostallilla, jossa aloitimme hevosten kanssa työskentelyn maasta käsin ja jokaisen kerran jälkeen etenimme niin että lapset saivat toimia hevosen kanssa joka kerran jälkeen hieman itsenäisemmin. Viimeisellä kerralla teimme oppilaiden kanssa yhdistetyn seikkailun ja maastoretken. Melkein jokainen ryhmän jäsenistä oli aikaisemmin käynyt ratsastustera-

piassa, joten kaikille hevonen oli jossain määrin tuttu, eikä varsinaisia pelkotiloja hevosta kohtaan ollut kenelläkään.

Hevostoiminnan tarkoituksena oli avata ujoja oppilaita ja rohkeampien kanssa opeteltiin antamaan tilaa muille. Tärkeimpänä pidin oppilaiden onnistumisen kokemuksia hevosten kanssa ja ryhmän tiivistymistä jo näiden kolmen kerran jälkeen. Ensimmäisen kerran tavatessani oppilaita osa oli varsin hiljaisia ja vetäytyviä ja osa oli jatkuvasti äänessä. Viimeisellä kerralla ryhmän dynamiikka oli muuttunut ja huomasin, että alkuun hiljaisemmat lapset jotka kannustivat lapsia, jotka alkuun olivat jatkuvasti äänessä ja esillä ryhmässä.

Aikaisempia tutkimustuloksia tai vastaavia raportteja hevostoiminnan vaikutuksista juuri kielellisiä erityisvaikeuksia omaavien lasten näkökulmasta en ennen opinnäytetyötäni onnistunut löytämään.

2 KIELELLINEN ERITYISVAIKEUS

Kielellinen erityisvaikeus on varsin laaja-alaisesti lapsen toimintakykyyn ja vuorovaikutukseen vaikuttava ongelma. Kielellinen erityisvaikeus on häiriö, jossa lapsen kielellinen toimintakyky ei kehity hänen ikänsä mukaisesti. Häiriötä ei myöskään pystytä selittämään neurologisilla -, aistitoimintojen -, ympäristötekijöiden-, tai tunne-elämän poikkeavuuksilla. Yleisenä oirekuvana pidetään viivästyntä tai poikkeavaa kielen ja puheen kehitystä, joka ilmenee vaikeutena ymmärtää tai tuottaa kielellisiä ilmaisuja. Ymmärtämisvaikeutta voi olla vaikeampi havaita ja se voi ilmetä muina ongelmina kuten levottomuutena, vetäytymisenä tai käytöshäiriöinä. (Käypä hoito-suositus 2010, 2-3)

Aikaisemmin kielellisistä erityisvaikeuksista käytettiin useita nimityksiä, kuten kielihäiriö, puheen ja kielenkehityksen vaikeudet, puheen ja kielenkehityksen häiriö sekä dysfasia. Dysfasia on ollut kehityksellisten kielellisten vaikeuksien termeistä yleisin, jota ei enää juurikaan tavata muualla maailmassa ja sen käyttö on väistymässä Suomessakin. Nykyisin käytetään kansainvälisen käytännön mukaisesti termiä kielellinen erityisvaikeus eli SLI (Specific Language Impairment). (Siiskonen 2010, 35). Tässä opinnäytteessä käytän termeinä kielellistä erityisvaikeutta sekä sen lyhennettä SLI:tä

Kaikkia kielellisiä erityisvaikeuksia aiheuttavia taustatekijöitä ei vielä tunneta, mutta häiriön uskotaan johtuvan aivojen toimintahäiriöstä, joka luultavasti johtuu perinnöllisten sekä ympäristötekijöiden yhteisvaikutuksesta (Käypä hoito-suositus 2010, 4). Myös varhaiset keskushermoston kehityksen riskitekijät nähdään häiriöön vaikuttavina tekijöinä. Esimerkiksi keskoslapsilla on suurempi mahdollisuus saada kielellisiä vaikeuksia. (Ahonen, Aro, Ketonen & Siiskonen 2003, 86-87).

2.1 Kielellisen erityisvaikeuden oirekuvaus ja diagnostiikka

Lasten ja nuorten kielellisen erityisvaikeuden esiintyvyys on noin 7 %. Parhaiten häiriö on diagnosoitavissa leikki-iässä, jolloin huomiota kiinnitetään viivästyneeseen kielen kehitykseen joka ilmenee ikätasoa heikompana oppimisensa. Sanaston ja käsitteistön hallinnassa on puutteita, jotka vaikuttavat kuullun ja luetun ymmärtämisen oppimiseen. Useasti nämä vaikeudet aiheuttavat myös keskittymisvaikeuksia, tunne-elämän ongelmia sekä vuorovaikutustaitojen vajavuutta (Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim 2010)

Kielellisen erityisvaikeuden diagnosointi voi olla haastavaa, sillä diagnoosia ei voida tehdä yksittäisen testin perusteella. Neuvolajärjestelmällä on tärkeä tehtävä seuloa 2-2,5 – vuotiaiden puheen kehitystä ja huomata viiveet mahdollisimman varhain. (Käypä hoito-suositus 2010, 5) Kielellisen erityisvaikeuden diagnoosi perustuu moniammatillisen työryhmän tutkimuksiin, jossa pois suljetaan muut kielen ja puheen kehittymistä viivästyttävät tekijät kuten; kuulovika, älyllinen kehitysvamma, autismikirjon ongelma, neurologinen vamma tai sairaus, tunne-elämän ongelmat, kasvu ympäristön ja vuorovaikutuksen puutteet, monikielisyys sekä hyvänlaatuinen puheen kehityksen viive. Moniammatilliseen työryhmään kuuluu tuolloin lääkäri (joka vastaa diagnostiikasta), puheterapeutti (joka arvioi käsitteistön ja sanaston hallinnan, sekä sosiaaliset vuorovaikutustaidot ja mahdolliset muut kommunikointikeinot) sekä psykologi tai neuropsykologi (joka arvioi kognitiivista, sosiaalista ja emotionaalista kehittymistä). (Käypä hoito-suositus 2010, 7)

Kielenkehityksen vaikeudet liittyvät yleensä puheen havaitsemiseen, sanojen mieleen palauttamiseen, sanaston laajuuteen, kielelliseen työmuistiin, kieliopil-

listen rakenteiden hallintaan tai puheen motoriseen ohjailuun. Kielellisistä erityisvaikeuksista kärsivillä lapsilla on usein myös heikkoutta kuulo- ja pitkäaikaismuistissa sekä vaikeuksia hahmottaa ja käsitellä kuulemaansa. (Ahonen ym. 2003, 97.)

Haastavana tekijänä lasten kielen kehityksen ja varhaisen puuttumisen kannalta nähdään myös nykyajan monikulttuurisuus ja monikielisyys. Eri kulttuureissa on erilaiset tavat kommunikoida lasten kanssa ja vuorovaikutus voi olla varsin erilaista, kuin mihin suomalaisessa yhteiskunnassa on perinteisesti totuttu. Kielellisen erityisvaikeuden huomaaminen voi olla myös vaikeaa neuvolassa, mikäli yhteisen kielen löytäminen on vaikeaa tai lähes mahdotonta. Näin lapsen diagnoosi viivästyy ja ongelmat saattavat ilmetä todellisina vasta koulun alettua. (Ahonen ym. 2003, 366–367.)

2.2 Kielellisten erityisvaikeuksien luokittelu

Kielelliset erityisvaikeudet jaetaan ICD-10 tautiluokituksen mukaan kolmeen erityyppiin:

F80; Puheen ja kielen kehityshäiriö, jossa kielen kehityksen normaali omaksuminen on häiriintynyt varhaislapsuudesta saakka.

F80.1 Puheen tuottamisen häiriö, jossa puheen tuottamisessa on selvä viivästymä. Yksittäisiä sanoja ja käsitteitä puuttuu.

F80.2 Puheen ymmärtämisen häiriö, jossa kyky ymmärtää kieltä on älykkyydikä huonompi. Kielellisessä ilmaisussa on paljon puutteita. Sanojen ja äänteiden tuottamisessa on paljon puutteita. (Ahonen ym. 2003, 82.)

Kielellisistä erityisvaikeuksista erotetaan kuusi alaluokkaa joiden avulla luokitellaan lasten mahdolliset ongelmat pääpiirteittäin. Aivan tarkkarajaisia nämä luokitukset eivät kuitenkaan ole, ja lapsella saattaa olla piirteitä useasta luokasta. (Ahonen ym. 2004, 21–25.)

Luokituksena käytetään Rapinin ja Allenin luokitusta;

Fonologis-syntaktinen häiriö; Äännejärjestelmän ja lauserakenteidenhallinnan vaikeus

Leksikaalinen häiriö; Sanaston hallinnan vaikeus

Verbaalinen dyspraksia; Puheliikkeiden ohjailuvaikeus

Verbaalis-auditiivinen agnosia; Puheen tunnistamisvaikeus

Semanttis-pragmaattinen häiriö; Kielen käytön ja merkityssisältöjen hallinnan vaikeus

Fonologisen ohjelmoinnin häiriö; Äännejärjestelmän ohjelmoinnin vaikeus (Ahonen ym. 2004, 26.)

3 KIELELLISIÄ ERITYISVAIKEUKSIA OMAAVIEN LASTEN KOMMUNIKOINTI-, JA SOSIAALISET TAIDOT

Varhaislapsuudessa pienelle lapselle riittää, että hän voi ilmaista itseään ilmein, elein, osoittelemalla sekä äännelemällä. Lapsen kehittyessä nämä tavat eivät enää riitäkään kaikkien niiden tarpeiden ilmaisuun, joita kehittyessään jokainen lapsi tarvitsee. Usein tällaisissa tilanteissa, joissa ympäristö ei ymmärrä lasta hänen yrittäessään kommunikoida, syntyy ristiriitatilanne, jolloin lapsi saattaa tuskastua ja suuttua, luovuttaa tai vetäytyä vuorovaikutuksesta kokonaan. Sama tapahtumasarja käy myös toisinpäin tilanteessa, jossa lapsi ei ymmärrä mitä häneltä vaaditaan. Jotta ristiriitatilanteilta vältyttäisiin, tarvitaan kommunikoinnin avuksi puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiojärjestelmiä, kuten viittomakieltä, tukiviittomia tai kuvia (pictogrammit, PCS-kuvat, Bliss-symbolit jne.). (Ahonen ym. 2004 49–51.)

Kielellisiä erityisvaikeuksia omaavan lapsen on vaikea ymmärtää aikakäsitteitä, tapahtumien järjestystä sekä syy- ja seuraus-suhteita. Tuekseen lapsi tarvitsee säännöllistä päivärytmiä ja tuttujen toimintatapojen toistumista.

Helpotusta lapselle voidaan tuoda esim. kuvilla päivän tapahtumista sekä aikajärjestyksellä. (Ahonen ym. 2003, 166–167.) Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimuodot valitaan sen perusteella, kuinka lapsi pystyy kommunikoimaan. Tarvitseeko hän apua puhutun kielen täydennykseksi vai tarvitseeko hän korvaavan kielen kommunikoinnin välineeksi. Puhetta korvaavaa kommunikointia käytetään, jos ihminen kommunikoi suorassa vuorovaikutuksessa muilla keinoilla kuin puheella. Tällöin kommunikointikeinona käytetään esimerkiksi viittoma kieltä, graafisia merkkejä tai kirjoitusta. (Tetzner & Martinsen 1999, 20.)

Puhetta tukevaa kommunikointia käytetään kun ihminen tarvitsee kommunikoinnin tueksi ja täydennykseksi erilaisia kommunikaatiomuotoja. Puhetta tukevien kommunikaatiomenetelmien tarkoituksena on edistää ja täydentää puheilmaisua. Esimerkkejä tästä ovat erilaiset tukiviittomat, kuvat, symbolit ja merkkijärjestelmät. (Tetzner & Martinsen 1999, 20.) Opinnäytetyössä mukana olleet lapset tarvitsivat struktuureja ja kuvia tapahtumien jäsentelyyn, sekä omien mielipiteidensä ilmaisuun. Heiltä puuttui laaja-alaisesti käsitteiden ja sanaston hallintaa jonka avulla omien mielipiteiden tai tunteiden ilmaisu pelkällä puheella olisi onnistunut.

Lapset, joilla on kielellisiä vaikeuksia tarvitsevat erityisen paljon kannustusta kehittääkseen vahvan itsetunnon, jolla on tärkeä merkitys sosiaalisessa toiminnassa. Lapsen tunne siitä, että hän on hyväksytty omana itsenään, on perusta vahvan itsetunnon syntymiselle. Vahvaan itsetuntoon lapsi tarvitsee vanhempien hyväksymisen ja arvostuksen lisäksi saman myös ikätovereiltaan. Usein kielihäiriöinen lapsi voi olla arka ja vetäytyvä. Rohkaistuakseen ryhmässä lapsi tarvitsee kannustavan ilmapiirin, jossa voi tuntea olonsa turvalliseksi. Kannustamisen ja rohkaisemisen tavoitteena on lapsen lisääntynyt toimintakyky, itsenäisyys ja luottamus omiin taitoihin. (Ahonen ym. 2003, 271.)

Saavuttaakseen vahvan itsetunnon nämä lapset tarvitsevat sosiaalisia taitoja, jotka taas ovat kieleen sidottuja. Tarvitsemme kieltä tunteidemme nimeämiseen ja niistä puhumiseen. Kielen avulla nimeämme tunteitamme, käyttäytymistämme sekä kuvaamme tapahtumia. Nämä taidot ovat tärkeitä, jotta osaisimme valita tilanteisiin sopivan käyttäytymismallin ja toimisimme tunne-elämää järkyttämättä. Tunteiden ja käyttäytymisen säätelmissä on kieli varsin keskeinen osatekijä. Lapsen taito ymmärtää ja ilmaista itseään kielellisesti on ratkaiseva tekijä ky-

vylle ymmärtää, toteuttaa ja sisäistää sääntöjä joita lapsi tarvitsee, säädelläkseen käyttäytymistään ja tunteitaan. (Ahonen ym. 2004, 152–153.)

Yleensä sosiaalisia vaikeuksia tuottavat kielen arkipäiväiseen käyttöön liittyvät vaikeudet. Kielelliset erityisvaikeudet rajoittavat lapsen mahdollisuuksia ymmärtää ja ilmaista itseään, jolloin vaikeuksia tulee niin lapselle itselleen kuin ympäristölle vuorovaikutuksen suhteen. (Ahonen ym. 2004, 153.) Kielellisten vaikeuksien vuoksi lapsen saattaa olla vaikea osallistua sosiaaliseen toimintaan, sillä hänen on vaikea muotoilla vastauksiaan ja puheen ymmärtäminen on haasteellista. Nämä seikat herättävät toisten lasten huomion, ja asettavat häiriön omaavat lapset esimerkiksi kiusauksen kohteeksi. Vaikeudet sosiaalisessa ryhmässä vaivaavat yleensä lasta ja heikentävät tämän itsetuntoa. Lapsi voi tuntea kiukkua jolloin ongelmat helposti johtavat tois-sijaisiin ongelmiin, kuten kiukkukohtauksiin tai tappeluihin kavereiden kanssa. (Ahonen ym. 2003, 260.)

Kielellisistä erityisvaikeuksia omaavien lasten yhtenä merkittävänä ongelmana on myös omien mielihalujen ehkäiseminen ja kyky asettua toisen ihmisen asemaan. Nämä tekijät ovat normaalissa kanssakäymisessä avaintekijöitä vuorovaikutuksessa. Häiriön omaavilla lapsilla kyseiset taidot ovat varsin puutteelliset, jolloin varsinkin ryhmätilanteissa he jäävät helposti ulkopuolelle. Vaikeudet tekevät lapsesta myös helposti passiivisen aloitteentekijän, jolloin hän jää ryhmässä passiiviseen rooliin. Lapsella ei tällöin ole vaadittavia sosiaalisia taitoja, jotta hän hallitsisi yleisesti vaadittavat toiminta- ja käyttäytymismuodot. Siksi onkin tärkeää harjoitella ja kehittää sosiaalisia taitoja ryhmässä juuri näiden lasten kanssa. (Ahonen ym. 2003, 261.)

Hevostoiminnan nähdään kehittävän jokaisen ihmisen tunneälyä. Siksi hevostoiminta on oikeastaan varsin looginen vaihtoehto järjestää tunnekasvatusta juuri kielellisistä erityisvaikeuksista kärsiville lapsille ja nuorille.. Tutkijat ovat määritelleet tunneälyn keskeiset osa-alueet seuraavasti:

- **Omien tunteiden tiedostaminen** -> omien tunteiden havaitseminen ja kysymykseen miksi minusta tuntuu tältä? – vastaaminen, tunnereaktioiden ymmärtäminen, syys-seuraus suhde

- **Tunteiden hallitseminen** -> omien tunnereaktioiden jäsentely maltillisiksi. Tunteita saa ja pitää näyttää, mutta mikä on kohtuullinen reagointitapa?
- **Motivaation löytäminen** -> tunteet ohjailevat jokaisen tavoitteellista toimintaa sekä käyttäytymistä. (Mattila-Rautiainen, S. 2010, 193)

Sosiaalisten-, ja tunnetaitojen opetuksen kannalta edellä mainitut tunne-älyn teemat ovat avainasemassa. Perusajatuksena lähdetään liikkeelle siitä, että lapsi ensin tiedostaa ja tunnistaa omia tunteitaan ja oppii ymmärtämään syy-seuraus suhteen merkityksen – *Miksi minusta tuntuu tältä? Mikä sai aikaan tämän tunteen?* Seuraava etappi on tunteen hallitseminen, kuinka lapsi saa hillittyä oman tunnereaktion tapahtumaan sopivaksi. *Millainen on kohtuullinen reagointitapa erilaisiin tapahtumiin?* Esimerkiksi vaikka joku toinen lapsi tekee jotain mistä toinen ei pidä, voiko lapsi suuttua niin että raivostuu silmittömästi ja alkaa heitellä tavaroita satuttaen toista? Tunteiden hallitseminen on jo varsin haastavaa ja vaatii pitkäjänteistä työtä saavuttaa omien tunteiden riittävä hallinta. Tärkeintä olisi kuitenkin ymmärtää mistä voimakkaatkin reaktiot johtuvat. Motivaation löytäminen voidaan ajatella siten, että kun lapsi löytää motivaation toimia tietyllä tavalla hänen tunteensa ohjailevat kyseistä toimintaa sekä käyttäytymistä. Hevostoiminnassa itse hevonen nähdään motivaation alkulähteenä, lapsi haluaa toimia hevosen kannalta hyvin, jolloin hän joutuu harkitsemaan omia reaktioitaan sekä tunteitaan -hevosesta saa sitä mitä tilaa. Hevostoiminnan kautta on helppoa lähteä purkamaan näitä kysymyksiä kun lapsi pystyy peilaamaan omia tunnetiloja hevosen käytöksen pohjalta, hevonen toisin sanoen haastaa lapsen tarkastelemaan omaa käyttäytymistään. Näihin tunneälyn perusteemoihin halusin opinnäytteessä myös pureutua. Ilman näiden kolmen perusasian hallitsemista lapsilla ei kovin vahvoja sosiaalisia ja vuorovaikutus taitoja voi olla. (Mattila-Rautiainen 2011, 191–200, 351–365).

4 SOSIAALIPEDAGOGIIKKA SOSIAALIPEDAGOGISEN HEVOSTOIMINNAN TAUSTALLA

Sosiaalipedagogiikan synty liitetään usein perinteisten sosiaalisten rakenteiden rikkoutumiseen, sekä kotien kasvatuskyvyn heikkenemisestä johtuviin sosiaaliin ongelmiin. Näiden ongelmien syynä pidetään teollistumista, kaupungistumista ja elämänmuotojen modernisoitumista. Sosiaalipedagogiikalla tarkoitetaan laajaa, kaikessa ihmistyössä mahdollista ajattelutapaa. Huomio kiinnitetään pedagogisiin näkökulmiin tarkasteltaessa sosiaalisten ongelmien kanssa painivien ihmisten arkea, sekä etsittäessä ratkaisuja ja mahdollisuuksia heidän elämäntilanteensa. (Hämäläinen 1999, 17–19.)

Sosiaalipedagogiikkaan kuuluu sekä teoria että käytäntö. Siinä korostuvat ajattelu ja tekeminen, teorian ja käytännön yhteenkuuluvuus sekä vuorovaikutus. Sosiaalipedagogiikka ei pelkästään kuvaa ja selittele sosiaalisten ongelmien ja syrjäytymisen ehkäisyn vaikutuksia, ilmenemismuotoja tai syntymekanismia, vaan se keskittyy itse ongelmaan ja pohtii kuinka ongelmat voisi ratkaista ja luo näin aktiiviselle toiminnalle oman lähtökohtansa. (Hämäläinen & Kurki 1997, 17–18.)

Sosiaalipedagogiikalle tunnusomaista on pohtia toiminnallisia ratkaisuja ongelmiin. Toiminnallisina perusteemoina voidaan pitää elämäntilannetta ja sen tukemista elämän eri vaiheissa, sekä erityisesti lasten ja nuorten psykososiaalista kuntouttamista. Sosiaalipedagogiikassa ollaan kiinnostuneita oppimis- ja kasvuprosesseista joiden avulla yhteiskunnallinen toimintakyky ja sosiaalinen identiteetti rakentuvat, jolloin riittävä itsenäisyys ja elämäntilanta ovat mahdollisia. (Hämäläinen 1999, 33–36.)

Keskeisenä sosiaalipedagogisessa työssä nähdään ihmisen ohjaaminen ”itseapuun”, jolloin yritetään rohkaista ihmistä itseään näkemään ne mahdollisuudet, joilla hän pystyy vaikuttamaan omaan elämäntilanteensa. Monilta henkilöiltä jotka kamppailevat sosiaalisten ongelmien kanssa, puuttuu kyky nähdä oma tilanne subjektiivisesti. Tällöin he eivät kykene tarttumaan puutteellisiin asioihin ja muuttamaan niitä. Subjektiivisuudella tarkoitetaan ihmisen itsetoteutusta johon kuuluu keskeisenä; vastuun ottaminen, itsensä kehittäminen, omaan elä-

mänkulkuun vaikuttaminen, itsenäisyys sekä moraalisen persoonallisuutena toimiminen. (Hämäläinen 2006, 61–62.)

Sosiaalipedagogisen työn periaatteina voidaan pitää toiminnallisuutta, elämyksellisyyttä ja yhteisöllisyyttä. Näiden kolmen elementin painottuminen saattaa olla erilainen aina tilanteesta riippuen. Työskentelyssä pyritään luoviin toimintoihin, joissa autetaan ihmistä syventämään itsetuntemusta, löytämään sisältöä elämään, orientoitumaan tulevaisuuteen, yritetään eheyttää henkilöä löytämään oma sisäinen tasapainonsa ja kehitetään ihmistä. Luovan toiminnan muotoina voidaan pitää kuvataiteita, musiikkia, draamaa, seikkailua, kirjallisuutta ja muita inhimillisiä aktiviteettien aloja. Edellisiä voidaan käyttää terapioina, terapeuttisina toimintoina, harrastuksina, viihteinä ja kasvatuksina. Keskeistä näissä työmuodoissa on toisen ihmisen välitön kohtaaminen ja vuorovaikutus kaikissa toiminnoissa, niin keskusteluissa kuin ryhmätilanteissa. Haluttaessa vahvistaa ihmisen kokemusta subjektina olosta tulisi jokaiseen kohtamiseen liittyä dialogi jolloin ihmisten välille syntyy Minä- Sinä- suhde jossa ollaan aidosti läsnä tilanteessa. (Hämäläinen. & Kurki 1997, 63–68.)

Periaatteessa kuitenkin voidaan sanoa että sosiaalipedagoginen työ kohdentuu sinne, missä ihmisten yhteiskunnallinen subjektius, sosiaalinen identiteetti, elämänhallinta, osallistuminen ja osallisuus, sekä itsensä kokonaisvaltainen toteuttaminen yhteiskunnan jäsenenä on uhattuna tai puutteellista. Perustehtävä koskee varsin laajasti koko väestöä. Nykyaikana syrjäytyminen eri muodoissa on varsin suuri uhka useiden ihmisten eri elämänvaiheissa. Tästä syystä on tärkeää että sosiaalipedagogiikka pyrkii vaikuttamaan ongelmiin jo ennaltaehkäisevästi eikä vain korjaavasti. (Hämäläinen & Kurki 1997, 73–77.)

4.1 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on alkuaan suunniteltu syrjäytymisvaarassa oleville lapsille ja nuorille. Toimintaan on kuulunut kaikki talleilla tehtävät työt kuten; ruokinta, harjaus, taluttaminen sekä hevosten liikutus ratsastaen tai ajaen. Toiminnan perimmäisenä tavoitteena on ollut syrjäytymisvaarassa olevien lasten ja nuorten palauttaminen takaisin normaalielämään. Toiminnan keskipisteenä pidetään hevosen hyvinvointia, jonka avulla huomio pikkuhiljaa siirretään lapsen

omaan elämään. Hevosesta huolehtimalla he samalla opettelevat huolehtimaan itsestään ja peilaavat samoja toimintoja myöhemmin omaan elämäänsä. Esi-merkkeinä näistä toiminnan siirroista voidaan pitää säännöllisiä ruokailuaikoja, terveellistä ravintoa, puhtautta, liikuntaa ja lepoa. (Pilke, 1/2007.)

Hevostoiminta on aina aikuisjohtoista ja tietoista toimintaa lapsen hyväksi. Hevosten avulla tehtävän työn kautta lapset voivat löytää uudelleen elämänalueita, joilla he voivat kokea turvallisuuden tunteita ja onnistumisen elämyksiä. Hevostoiminta ei kuitenkaan välttämättä poista ongelmia, vaan auttaa selviämään niiden kanssa ja näkemään asiat laajemmassa viitekehyksessä. Hevostoiminta kehittää lapsen vuorovaikutus-, ja sosiaalisia taitoja sekä lisää toimintakykyä. Tunnetaan siitä, että hevonen tarvitsee juuri häntä, pitää otetta lapsesta ja pakottaa tallille yhä uudelleen. (Okulov & Koukkari 2005, 23-31.)

Hevostoiminnan avulla lapsi opettelee vuorovaikutustaitoja. Toiminta tallilla perustuu lapsen oman toiminnan kautta saatuun kokemukseen. Siksi olisi hyvä, että koko talliyhteisö olisi sitoutunut toimintaan. Kaikki tallilla toimivat ihmiset ovat avainasemassa lapsen vuorovaikutuksen kehitykseen. Yhteisöllisyyden kautta voidaan vahvistaa lapsen itsetuntoa ja itsetuntemusta, opetella sosiaalisia taitoja ja elämänhallintaa, sekä tunnistaa omia tunteita. Yleensä talliyhteisössä kokemukset jaetaan yhdessä jolloin lapsi tai nuori saa kokemuksen voimakkaasta yhteenkuuluvuudesta. Talliyhteisössä on myös omat sääntönsä, joita kaikkien tallilla käyvien tulee noudattaa. Säännöt luovat lapselle selkeän toimintamallin siitä kuinka tulee käyttäytyä ja toimia (Pilke 1/2007.)

Hevonen tarjoaa lapselle myös korjaavan kokemuksen. Tunneside hevoseen on helppo solmia, vaikka taustalla olisikin huonot sosiaaliset taidot tai pettymyksiä ihmissuhteissa. Hevonen ei tuomitse tai syrji ihmistä vamman, taitojen, ulkonäön tai muiden asioiden perusteella. Hevonen kuitenkin odottaa että sitä kohdellaan hyvin, ja se asettaa lapselle rajoja omalla käytöksellä ja koollaan. Hevonen antaa palautteen toiminnasta välittömästi, vaikka se saattaa alkuun olla myös armahtavainen lasta kohtaan. Lapsen voi olla helpompi saada palaute hevoselta kuin muilta ihmisiltä. Hevosen näyttäessä eleillään ettei se jostain pidä, on lapsen helppo miettiä mitä hän mahdollisesti tekee väärin ja korjata tilanne, ilman pai-

nostamista varsinaiseen vuorovaikutukseen toisten ihmisten kanssa. (Pilke 1/2007.)

4.2 Toiminnan kehittyminen Suomessa

Vuonna 2002 Opetusministeriö myönsi apurahan hankkeelle nimeltään; ”Ratsastuspedagogia ehkäisemään lasten ja nuorten syrjäytymistä”. Kuopion yliopiston koulutus ja kehittämiskeskuksessa aloitettiin tällöin ensimmäinen ratsastuspedagoginen koulutus, johon osallistui 24 sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaista jotka omasivat perustiedot hevostoiminnasta. Hankkeen tarkoituksena oli kehittää ja tukea hevostoiminnan kautta tehtävää syrjäytymistä ennaltaehkäisevää työtä. Toimintaa oli ollut Suomessa pitkään, mutta ongelmana oli ollut toiminnan yrittäjöpohjaisuus jolle ei myönnetty virallisia tukia. Kyseisen hankkeen tavoitteena oli nostaa talleilla tehtävän lapsi- ja nuorisotyön merkitys yhteiskunnalliseen tietoisuuteen. (Okulov & Koukkari 2005, 2-4)

Toimintaa lähdettiin kehittämään, koska huomattiin että silloiset toimintatavat eivät enää riittäneet ehkäisemään lasten ja nuorten syrjäytymistä, vaan tarvittiin uusi toimintamuoto ja huomion kiinnittäminen uudenaikaiseen ehkäisevään työhön. Yhä useammalla lapsella tai nuorella esiintyy nykyään eriaikaisia mielenterveysongelmia, haastavaa käyttäytymistä tai ongelmia sosiaalisessa kanssakäymisessä. Taustatekijöitä on monia mutta usein lapsiin ja nuoriin vaikuttavat ristiriidat perheiden sisällä, joiden nähdään vaikuttavan lasten ja nuorten käyttäytymisongelmiin. Lapsille ja nuorille on vaikea löytää oikeanlaista tukea, kun yhteiskunnan turvaverkko on kiristetty äärimmilleen ja ennaltaehkäisevän sekä auttavan työn voimavarat alkavat olla käytetty. (Okulov & Koukkari 2005, 1.)

Ratsastusterapeutti Taina Tuominen kertoo oman näkemyksensä hevostoiminnasta Keski-suomalaisessa (27.8.2010); ”Hevostoiminta nähdään usein viimeisenä hoitokeinona, kun perinteisessä sairaanhoidossa tai terapiassa ei ole mikään menetelmä toiminut.” Hänen mukaansa hevonen saattaa olla juuri se aukaiseva tekijä, jolla ihminen saadaan näkemään valonpilkahdus elämään. (Keski-suomalainen, 27.8.2010.) Tuomisen näkemys on varsin voimakas kuvaus hevostoiminnasta, kuitenkin näen itse niin, että hevostoiminnan kautta saadaan aukaistua ihmis-

sä kipeitäkin henkisiä kohtia, mutta myös muu terapia on tärkeää tilanteissa joissa sitä todella tarvitaan. Hevostoiminnan jälkeen muita hoitokeinoja saattaa olla ehkä helpompi lähteä kokeilemaan ja toteuttamaan.

5 LAPSEN JA HEVOSEN VÄLINEN VUOROVAIKUTUS

Usein lapsilla, joilla on vaikeuksia sosiaalisissa suhteissa, on vaikeuksia hyväksyä toisia ja heidän tunteitaan. Vuorovaikutustilanteiden monimutkaisuus aiheuttaa lapselle ja nuorelle ahdistusta ja stressiä ja tunne syvimmästä yksinäisyydestä syntyy toisten ymmärtäessä heidät väärin. Vuorovaikutus eläimen kanssa sen sijaan antaa lapselle mahdollisuuden kokea puhtaita ja yksinkertaisia tunteita, joissa ei ole pelkoa torjutuksi tai väärinymmärretyksi tulemisesta. Vuorovaikutus eläimen kanssa auttaa meitä ilmaisemaan tunteitamme rakentavammin ja se voi rohkaista ylittämään inhimillisen järkeilyn rajoja, jolloin pääsemme aitoon yhteyteen omien tunteidemme kanssa. Kun ensin pääsee lähelle omaa itseään ja tunteitaan niin yleensä myös vuorovaikutus toisten ihmisten kanssa tulee helpommaksi. (Pitkänen 2008, 13.)

Useimmat terapeutit pitävät hevosta ainutlaatuisena terapiaeläimenä sen herkän ruumiinkielen, kehittyneiden sosiaalisten kykyjen sekä rikkaan tunneviestinnän vuoksi. Hevonen nähdään suorana ja rehellisenä tunnepeilinä lapsen tunnemaailmalle. Voidaan sanoa, että hevonen antaa lapselle ”tunteidenlukutaidon”. Hevonen jaksaa kommunikoida lapsen kanssa jatkuvasti, ja palkitsee aitoon vuorovaikutukseen pyrkivän lapsen. (Pitkänen 2008, 18.)

Syy miksi hevonen on niin loistava tunnepeilaaja, on se että hevonen on tunteva ja järkeilevä eläin. Esimerkiksi hevoslauma toimii tarkan sisäisen tunneviestinnän avulla ja jossa valtasuhteet ovat monimutkaisemmat ja jalostuneemmat kuin mitä ihmisen havainnot ovat antaneet olettaa. Tunteet pitävät hevoslauman yhdessä ja luovat dynamiikkaa hevosten välisiin suhteisiin. Hevoset kuten ihmisetkin tuntevat siis pelkoa, iloa, kiintymystä, surua ja vihaa. (Pitkänen 2008, 20.)

Ihmisen kanssa ollessaan hevosten käytöksen ja reaktioiden on huomattu muuttuvan toiminnan kehittyessä. Esimerkiksi alkuun hevonen on rohkaissut arkaa lasta, mutta suhteen kehittyessä se alkaa haastaa lasta käyttäytymällä vaativammin ja selkeämmin. Hevostoiminnassa on normaalia, että alussa lapsi saattaa kokea voimakkaita, avuttomuuden, turhautumisen, pelon hämmennyksen ja vihan tunteita. Näiden tunteiden avulla pystytään kuitenkin lähestymään hevosta uudelleen ja miettimään mikä kyseiset tunteet aiheutti. Kun lapsi pystyy ilmaisemaan itseään rehellisesti ja selkeästi, hevonen yleensä palkitsee tämän välittömästi. (Pitkänen 2008, 20–22.)

Lapsilla usein heikkoon minäkuvaan liittyvät vaikeudet ilmenevät keskittymisessä, sosiaalisissa suhteissa sekä pettymysten ja negatiivisten tunteiden sietokyvyssä. Lisäksi yleisiä minäkuvan häiriöitä ovat; huomionhakuisuus, ylikorostunut epävarmuus, riippuvuus läheisistä, estyneisyys, eristyneisyys sekä ainainen varuillaan olo. Minäkuvan vahvuudesta riippuu se, kuinka pystymme kohtaamaan hevosen vuorovaikutustilanteessa. Jos minäkuva on heikko, lapsi luovuttaa helpommin vaikeuksien edessä, eikä hän pysty ratkomaan ongelmia pitkäjänteisesti. Toiminta hevosen kanssa perustuu aina kokemukselliseen läsnäoloon ja tunteisiin. Hevosta ei kiinnosta lapsen selitykset tai järkeilyt, vaan se odottaa lapselta keskittymistä ja johdonmukaista tunteiden käsittelyä. Mikäli lapsi käsittelee omia tunteitaan monimutkaisesti tai tukahdutetusti, ilmaisee se näin tunneviestinsä myös hevoselle, jolloin viestit ovat usein tahattomasti päinvastaisia kuin mitä oli tarkoitettu. (Pitkänen 2008, 40–42.)

5.1 Hevosen kanssa toimiminen

Hevonen on luonnostaan laumaeläin ja siksi sosiaalinen. Hevoslaumassa jokaisella hevosella on oma tarkka paikkansa arvojärjestyksessä. Laumassa on aina johtaja, joka osoittaa alemmilleen paikkansa. Hevonen ymmärtää myös lajien välisen hierarkian ja tässä ihmisen tulisi aina olla hevosen yläpuolella. Hevoselle arvojärjestys merkitsee turvallisuutta ja jotta hevonen hyväksyy ihmisen johtajakseen, hevosta tulisi käsitellä aina johdonmukaisesti.

Näin hevosesta saadaan ns. "sivistynyt". eikä se aiheuta ihmiselle ongelmia. (Nieminen, 2004, 22–23, 26–27). Tätä samaa ihmisen asemaa vahvistetaan lapselle hevostoiminnassa, sillä suuren ja voimakkaan eläimen kanssa toimiminen vaatii lapselta paljon päättäväisyyttä ja rohkeutta. Erilaisten harjoitteiden tarkoituksena on kasvattaa lapsen itseluottamusta. Harjoitteina voidaan pitää itsenäistä ratsastamista sekä hevosen ohjaamista ja liikuttelua itsenäisesti. Myös erilaiset maasta käsin tehtävät harjoitukset tarjoavat lapsella useita onnistumisen kokemuksia. Vaaditaan paljon tahdonvoimaa, jotta saa liikuteltua hevosen kokoista eläintä, eikä sitä aina lapselta heti alkuun löydy. Tehtävän onnistuessa lapsi kuitenkin saa varsin voimakkaan voimaannuttavan kokemuksen. Näiden kokemusten ja harjoitusten kautta lapsi jäsentää minäkuvaansa. Minäkuvansa jäsentyy usein sen kautta mitä lapsi osaa ja mitä pystyy tekemään. Vahvaa minäkuvaa ei kuitenkaan rakenneta vain rohkaisulla, kannustamisella tai kehuilla. Vaan lapsen tulee myös oppia hyväksymään omia rajoituksiaan ja ymmärtää että puutteistaan huolimatta hän on arvokas ja tärkeä. (Mattila-Rautiainen 2011, 186, 308,351)

Hevostoimintaan liitetään vahvasti elämykset ja niiden kautta tapahtuvat oivallukset itsestä ja omasta elämästä. Voidaan sanoa, että ” Elämys jättää muistijäljen, se auttaa oppimaan uutta.” Elämyksellisyys on suuri voima hevostoiminnassa ja se luo paljon erilaisia toiminnan mahdollisuuksia erilaisessa ympäristössä. Hevosen olemus ja liike eri askel-lajeissa, kiipeäminen, paljaalla selällä ratsastaminen, maasta käsin tehtävät asiat sekä maastojen erilaiset ohjat luovat loputtomasti mahdollisuuksia erilaisiin tunne-elämyksiin. (Mattila-Rautiainen 2011, 383)

5.2 Hevonen kehonkielen asiantuntijana

Hevonen viestittää kehollaan jatkuvasti. Viestintä on pitkälti korvien ja silmien liikettä, mutta myös häntä viestittää paljon. Viestintää voi oppia ennakoimaan opettelemalla lukemaan hevosen ilmeitä ja eleitä. Hevonen on myös taitava tulkitsemaan ihmisen kehonkieltä ja se on jatkuvasti tietoinen ihmisen tunnetiloista ja mielialoista. Hevoselle on vaikeaa valehdella ja se huomaa heti ellei ihminen ole täysin tilanteen tasalla.(Nieminen 2004, 24.) Hevosen tunneviestinnälle on ominaista viestinnän mutkattomuus, hevonen ilmaisee sitä

tunnetta mitä se ihmisestä kokee. (Mattila-Rautiainen. 2011 197–198) Esimerkki tunteena voidaan pitää pelkoa; jos ratsastaja pelkää jotain asiaa, siirtää hän saman pelkonsa myös hevoseen, joka reagoi sille luonnollisella tavalla; pakenemalla. Nämä tunteet hevonen aistii kehossamme tapahtuvien muutosten kautta. Erilaiset tunteet vaikuttavat niin ihmiseen kuin hevoseen samankaltaisesti. Esimerkiksi pelkoa tuntiessamme kehossamme tapahtuu muutoksia mm. sydämensykkeessä, verenpaineessa, hengityksessä sekä lihaksissa. Sydämen syke ja hengitys kiihtyvät, verenpaine nousee ja lihakset jännittyvät, myös kehon lämpötila voi nousta. Nämä muutokset hevonen aistii äärettömän herkästi. (Pitkänen, 2008, 94,104.)

Kommunikointitilanteet hevosen kanssa ovat aina vaihtelevia ja se voidaan nähdä motivoivana tekijänä itse toiminnassa. Jokainen kerta hevosen kanssa on erilainen ja etukäteen vaikeasti ennustettavissa. (Mattila-Rautiainen, S. 2011, 103) Hevosetkin ovat yksilöitä, jolloin jotkut hevoset voivat olla luonteeltaan varsin voimakkaita ja toiset erittäin kilttejä ja kärsivällisiä. Jotkut hevoset ovat sähköitä ja nopeita toiset hitaita ja laiskoja. Jokaisen hevosen käsittely riippuu hevosen persoonasta. Toimintamalli joka sopii yhdelle, ei välttämättä sovi toiselle. Myös hevosilla on huonoja päiviä ja esimerkiksi kommunikoinnissa tarvittava kosketuksen voima saattaa vaihdella päivästä riippuen. (Nieminen, 2004, 55–56.)

Hevonen toimii omia tuntemuksiaan hienosäätävälle lapselle peilinä ja harjoitusvastustajana. Tarpeen mukaan se voi toimia myös rauhoittajana ja etäisyyden luojana omiin kipeisiin tuntoihin. Epäaitoa esittävä ihminen ei pääse hevosen lähelle eikä hevonen tunnista häntä johtajakseen. Ihmisen on tultava hevosen luo varsin paljaana ja omat suojamuurinsa laskevana, mikäli haluaa vuorovaikutus-suhteen tämän kanssa. Ja tämä taas asettaa itsestään epävarman lapsen suuren haasteen eteen. Saattaa olla hyvinkin vaikea olla se kuka oikeasti on, jos pitkään on esittänyt jotain aivan muuta. (Cavesson koulutus 2010)

5.3 Toimintaan soveltuvat ja opinnäytteessä mukana olleet hevoset

Hevoselta vaaditaan herkkyyttä, joustavuutta sekä keskittymiskykyä. Sen tulee myös osata mukautua erilaisiin vuorovaikutustilanteisiin lapsen tarpeiden mukaan. Hevoselle puolituntinenkin jakso toimintaa asiakkaan kanssa on henkisesti äärettömän raskasta. Tämän vuoksi hevosen toivotaan olevan herkkä, muttei kuitenkaan liian herkkä, jotta se jaksaisi tehdä töitä henkisten voimiensa ääri rajoilla. (Pitkänen 2008, 24.)

Tosin itse ajattelen että sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa olisi hyvä jos hevonen on hieman luonteikas ja osaisi näyttää selkeästi "mitä mieltä" asioista on. Näin sitä olisi helpompi lukea, ymmärtää ja peilata sen tunnetiloja selkeästi lapsen tunteisiin.

Kaikki opinnäytteessä käytetyt hevoset olivat Islanninhevosia. Tämä siksi että yhteistyö Haukkarannan koulun ja Islanninhevostalli Reykhestarin kanssa on jatkuvaa. Näin toiminta oli helpompi järjestää, kuin jos olisimme lähteneet jollekin muulle tallille luomaan yhteistyösopimusta.

Islanninhevonen on pieni mutta vahva ja monikäyttöinen ratsu. Se on säänkestävä hevonen paksun ja tiheän karvapeitteensä ansiosta. Luonteeltaan Islanninhevosta pidetään tasaisena sekä helppona käsitellä. (Islanninhevosyhdistyksen verkkosivut, 2011) Tätä voidaan pitää myös laumakasvatuksen ominaisuutena, sillä Islanninhevoset tulisi pitää aina laumassa, eikä niitä voi ottaa yksinään asumaan, vaan ne vaativat aina lauman ympärilleen. Islanninhevoselta löytyy myös erikoisuutena muihin hevosiin verrattuna kaksi "ylimääräistä" askellajia; töltti sekä passi. (Ajankohtaista tietoa Islanninhevosesta, 2011)

Näiden ominaisuuksiensa vuoksi Islanninhevonen oli varsin luonteva valinta yhteistyökumppaniksi juuri lasten kanssa käytävään toimintaan. Aikuisen on myös huomattavasti helpompi avustaa lasta pienen hevosen kanssa toimittaessa. Hyväksi vaihtoehdoksi olisi noussut perinteinen Suomenhevonen, mutta näille lapsille Islanninhevonen oli luontevampi valinta. Se ei myöskään kokonsa vuoksi pelottanut lapsia, joten toimintaa oli helpompi toteuttaa. Suuren hevosen kanssa

lapset olisivat saattaneet mennä ”lukkoon” ja toiminta olisi ollut haastavampaa ja luonut lasten toiminnalle lisäpaineita hevosten suhteen.

Käytimme lasten kanssa työskennellessä neljää eri Islanninhevosta. Alkuperäisen tarkoituksen mukaan olisimme käyttäneet vain kolmea, mutta jouduimme muuttamaan suunnitelmaa. Toisella kerralla huomasimme että yksi hevosista alkoi hermostua kun sille laitettiin kuolaimet suuhun, joten jätimme sen automaattisesti viimeiseltä kerralta pois. Viimeiselle kerralle vaihdoimme sitten tämän hevosen tilalle hieman rauhallisemman ja kokeneemman hevosen turvallisuussyistä, ja että kenellekään lapselle ei tulisi hevosen käytöksestä pelkotiloja. Kyseessä ei ollut tilanne, jossa hevonen olisi peilannut lasten tunteita, vaan sillä oli jokin muu ongelma liittyen sen suuhun.

Lyhyt esittely hevosista jotka opinnäytteessäni olivat mukana:

1. ***Lettir frá Raufarelli 2, suom. lohdutus.*** Mukava hevonen, mutta jonka jouduimme viimeiselle kerralle vaihtamaan toiseen.
2. ***Brydja suom. mestari.*** Äärimmäisen ihana ”mummohevonen” joka kärsivällisesti oli mukana kaikessa toiminnassa ja teki jatkuvasti parhaansa.
3. ***Seifur frá Glory suom. Zeus-jumala.*** Kipakka ja tunteensa näyttävä hevonen, joka ei aina päästänyt lapsia helpolla.
4. ***Asi frá Eyrarbakka suom. nopeus/kiire.*** Viimeiselle kerralle mukaan otettu mukava ja kiltti hevonen, joka kantoi turvallisesti lapset läpi maastoratsastuksen.

6 TUNNETAITURIT RYHMÄ JA HEVOSTOIMINTA

Opinnäyte on toteutettu yhteistyössä Haukkarannan koulun sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaaja Marjo Kokon kanssa. Kiinnostuessani enemmän Sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta (SPHT) otin yhteyttä Marjoon, jonka kanssa ideoimme minulle sopivan tehtävän. Opinnäytetyö liittyy osaksi Marjon psykoterapeutti koulutuksen lopputyötä, jonka yhden osuuden sain toteuttaa. Marjolla oli jo valmis idea omaan lopputyöhönsä ja muokkasimme osuuteni osaksi hänen työtään.

Keväällä 2010 perustettiin ryhmä nimeltä Tunnetaiturit, jonka tarkoituksena oli opettaa tunne- ja vuorovaikutustaitoja lapsiryhmälle, jolle tunteet ja niiden tunnistaminen oli haastavaa. Tälle ryhmälle tunteiden tunnistaminen, nimeäminen, empaattisuus ja toisen huomioiminen olivat vaikeita käsitteitä ja toimintoja. Heidän oli erittäin vaikeaa nimetä tai ymmärtää omia tunteitaan ja reaktioitaan. Ryhmä kokoontui Marjon kanssa koululla useamman kerran, ajallisesti yhteensä 10–12 tuntia. Tämä opinnäytetyö on toteutettu kolmella viimeisellä ryhmän tapaamiskerralla hevostallilla, jonne olin suunnitellut toimintaa hevosten kanssa. Toiminta kesti aina aamupäivän, jonka jälkeen oppilaat palasivat takaisin koululle.

Ryhmä koostui kuudesta 10 -12-vuotiaasta lapsesta, joilla kaikilla oli vaikea kielellinen erityisvaikeus. Ryhmässä puolet lapsista oli maahanmuuttajataustaisia. Alkuperäisesti tyttöjä ja poikia oli saman verran. Yksi pojista kuitenkin jäi pois kahdelta kerralta, joten ”ydinryhmänä” pidän vain kolmea tyttöä ja kahta poikaa. Ryhmän tärkeimpänä yhdistävänä tekijänä pidin sitä, että jokainen näistä lapsista tarvitsi paljon itseluottamuksen ja itsetuntemuksen vahvistamista. Harjoitteissa pyrin siihen, että he saisivat mahdollisimman paljon onnistumisen kokemuksia, niin että palautetta tulisi myös ryhmän muilta jäseniltä. Toki pidin tärkeänä myös kokemuksia, jolloin he eivät aivan onnistuneet, sillä heillä oli myös vaikeuksia sietää pettymyksiä. Lasten pulmat olivat siis varsin moninaisia, ja osalla oli haastavat koti-olot moninkertaistamassa heidän omia vaikeuksiaan. Jokainen ryhmän jäsen toi oman persoonansa kaikille kerroille mukaan, ja heti alkuun ryhmästä nousi tietyt roolit jokaiselle ryhmän jäsenelle. Osa lapsista oli varsin rohkeita ja avoimen uteliaita, toiset taas varsin hiljaisia ja arkoja. Kilpailuasetelman lasten välillä huomasin jo ensimmäisellä kerralla, tosin ydinryhmän kanssa tämä tasoittui varsin nopeasti ja kaikki alkoivat puhaltaa enemmän ”yhteen hiileen” seuraavilla kerroilla. Toiminnan edetessä oli mukava huomata, että myös roolien rajat heikkenivät mitä enemmän olimme hevosten kanssa toimineet. Rajojen muuttuminen ilmeni lasten käytöksen muutoksilla. Rohkeat lapset antoivat tilaa aremmille ja aremmat lapset uskalsivat sanoa rohkeasti mielipiteitään.

Toimintaa strukturoin niin, että aloitimme jokaisen kerran samalla tavalla. Oli tietoinen valinta, että lähdin kouluauton kyytiin jo koululta ja menimme yhdessä tallille. Näin pääsin jo automatkalla hieman keskustelemaan heidän kanssaan ja sain tunteen siitä, mitä siltä päivältä mahdollisesti olisi odotettavissa, ja mitä heiltä minäkin päivänä voisi vaatia. Automatkoja pidin tärkeänä niin tallille mennessä kuin takaisin koululle palatessa, koska se oli luontevin paikka jutustella ”niitä-näitä” lasten kanssa ja saada pohjimmaisia tuntemuksia toimintakerroilta heistä ulos. Mikäli olisin esimerkiksi istuttanut heitä jokaisen kerran jälkeen piiriin ja pyytänyt palautetta, olisi piiri ollut todella hiljainen. Pidin aina matkoilla mukana paperia ja kynää, jotta unohtaisi mitä informaatiota heiltä matkoilla sain. Toimintakertojen jälkeen kirjoitin kaiken mitä toiminnan aikana oli tapahtunut ylös päiväkirjaan. Kysyin myös Marjolta sekä opettajalta havaintoja, mitä he olivat huomanneet tapahtuvan eri tilanteissa. Jälkeenpäin luin muistiinpanoja ja pohdin että mitkä asiat olivat vaikuttaneet eri tilanteiden kehittymiseen. Itse en voinut nähdä aivan kaikkea ja siksi olikin tärkeää että kuulevia korvia oli useampi pari ja sain keskustella omista havainnoistani jonkun toisen paikalla olleen kanssa.

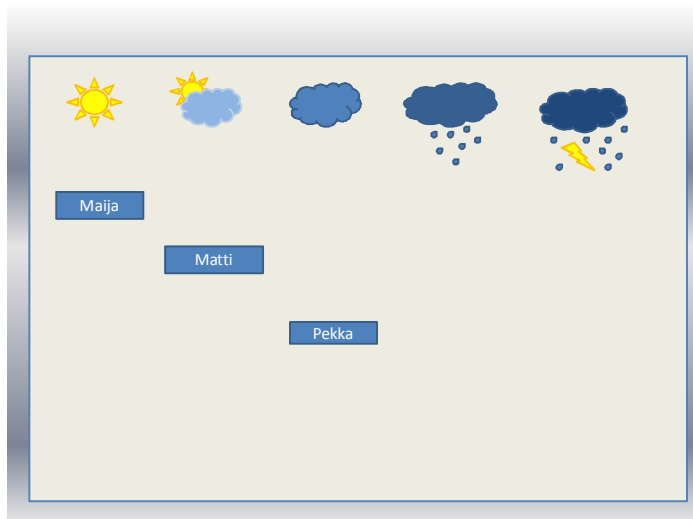
Jokaisen toimintakerran jälkeen pyysin lapsilta myös palautteen kuvia apuna käyttäen. Käytössäni oli taulu (kuva 1.), johon oli askarreltu yläreunaan erilaisia sääkuvia. Auringonpaisteesta sateen kautta ukkoseen. Näiden kuvien avulla jokainen lapsi laittoi oman mielipiteensä toimintakerrasta valitsemaalleen kohdalle. Jokaisella oli oma nimi kirjoitettuna pahviin, ja he valitsivat itse kohdan johon oman nimensä laittoivat. Sääkuvat valittiin arviointiin siksi, että lapset olivat aiemminkin käyttäneet vastaavia kuvia arvioidessaan muita asioita.

Struktuurin ja kuvien käyttö on tärkeää koska kielellisistä erityisvaikeuksista kärsivien lasten visuaalisiin havaintoihin perustuvat käsitykset ovat huomattavasti rikkaampia kuin mitä he pystyisivät kielellisesti ilmaisemaan. Visuaalisia keinoja kannatta heidän kanssaan käyttää mahdollisimman paljon kaikissa eri tilanteissa. (Ahonen, Siiskonen & Aro 2004, 366–367)

Säätaulu oli heille helpoin palautteenanto tapa jonka keksin, keskustelut automatkoilla oli vain lisäystä siitä mitä he kuvaa laittaessaan tunsivat.

Automatkalla tutkailin jokaisen kohtaa minne he olivat nimensä laittaneet ja hieman senkin perusteella kyselin että miksi lapset olivat laittaneet nimensä tiettyihin kohtiin. Haastoin tällä tavoin heitä perustelevaan omia valintojaan ja pohtimaan miksi tuntui siltä, että pystyi valitsemaan jonkun tietyn kuvan. Esimerkiksi yhdellä kerralla yksi hevosistamme oli varsin levoton ja hieman hankala. Automatkalla koululle päin kysyin lapselta että miltä se hänestä tuntui. Vastaus kuului ”- Tuntuu joltain, mutta en osaa sanoa miltä”. Apukysymyksiä käyttäen tulimme siihen tulokseen, että myös lasta itseään oli hieman pelottanut ja hän oli itsekin ollut hieman muissa maailmoissa miettiessään muita asioita, kuin mitä sillä hetkellä oltiin tekemässä.

Kuva 1. Lasten palautteen annossa käytetty sääkartta

Ryhmä toimi varsin hyvin ydinporukan kesken ja olin tyytyväinen heidän työskentelyynsä. Viimeisellä kerrallamme, mukaan tuli poika jonka piti olla alusta asti mukana, mutta joka ei kahdelle ensimmäiselle kerralle päässyt. Tämä poika aiheutti viimeisellä kerrallamme paljon säpinää ja liikehdintää muissa ryhmän jäsenissä. Kyseinen poika muutti ydinryhmän suhteet aivan erilaisiksi kuin aikaisemmillä kerroilla. Huomasin levottomuutta ja empimistä muiden käytöksessä ja tavoissa toimia. He ikään kuin varmistelivat omaa toimintaansa tältä aikaisemmin poissaolleetta pojalta. Tilanne ei ollut yhtä rento ja mutkaton kuin aiemmin. Pojan käytös oli varsin haastavaa, eikä hän olisi halunnut tehdä mitään, mikä liittyi hevosiin. Omalla toiminnallaan hän pilasi muiden mahdollisuuksia nauttia siitä, mitä olimme aikaisemmillä kerroilla jo saaneet

aikaan. Toisaalta mietin että lapsi saattoi peittää rehentelyllään ja huonolla käytöksellään omaa epäonnistumisen pelkoaan ja saada muut mukaan toimimaan hänen toivomallaan tavalla. Onneksi olin kuitenkin saanut luotua ydinryhmän kanssa sellaiset välit, että yhden henkilön huono käytös ei saanut pilattua meidän toimintaamme tai iloista ja rentoa otetta. Loppua kohti kyseisenkin pojan mieli muuttui, ja kun hänen käytöksensä jätti huomiotta alkoi hän toimia varsin hyvin ja muutti käytöksen samansuuntaiseksi muiden kanssa. Kaikki tunteethan oli sallittuja, ja hän ehkä purki alkuun omia epäilyksiään ja pelkojaan, ennen kuin oli valmis kohtaamaan niin minut kuin hevoksetkin.

Toiminta kertojen suunnitelmat, tavoitekuvaukset, sekä arviointi niiden toteutumisesta löytyy liitteinä olevista taulukoista. Tekstissä on vain toiminnan kuvaus, sekä kuinka toiminta eteni eri kerroilla.

6.2 Ensimmäinen toimintakerta

Ensimmäisellä toiminta kerralla esittelin itseni ja kerroin omasta taustastani. Alkuun kyselin jokaiselta lapselta erikseen heidän nimensä ja aiemman hevokokemuksensa. Kokoonnuimme tallin varustehuoneeseen, jossa pystyimme rauhassa juttelemaan ja sopimaan tallilla noudatettavista säännöistä. Suurin osa ryhmän lapsista oli ollut aikaisemminkin tekemisissä hevosten kanssa, joten sääntöjä saatoinkin kysellä heiltä itseltään. Lapset mieltivät yhdessä että mikä on sopivaa käytöstä ja mitkä asiat on taas hyvä jättää tallin ulkopuolelle.

Yhteiset säännöt olivat;

- Toisia ei kiusata tai ”mollata”
- Kannustetaan ja autetaan kaveria
- Hevosten kanssa toimitaan rauhallisesti
- Tallissa ei juosta eikä huudeta
- Hevosia ei häiritä turhaan

Näillä pelisäännöillä aloitimme työskentelyn. Ensimmäisen kerran tarkoituksena oli tutustua käytössämme oleviin hevosiin sekä pareittain puhdistaa hevonen

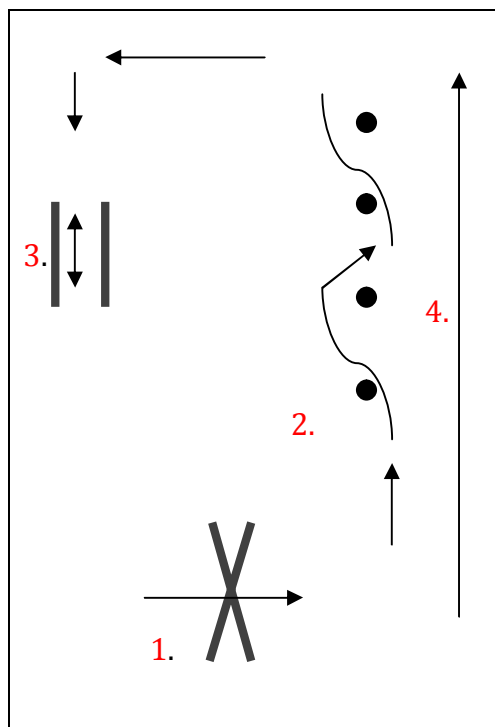
perusteellisesti. Samalla he pääsivät tutustumaan toiminnassa mukana oleviin hevosiin. Kevään ollessa pitkällä hevoset olivat todella likaisia piehtaroituaan mudassa. Välillä lapsilla meinasi epätoivo vallata, mutta aikuisen kannustamana ja avustuksella saatiin kuitenkin kaikki hevoset siistittyä.

Kun kaikki hevoset oli saatu puhdistettua siedettävään kuntoon, opastin kaikkia lapsia etsimään sopivan kypärän päähänsä. Ensimmäisen kerran tarkoituksena ei ollut ratsastaa perinteiseen tyyliin, vaan harjoittelimme hevosen hallintaa pelkkien riimujen avulla ja tunnustella hevosen liikkeitä selästä käsin, ilman perinteisiä terapiavöitä tai satulaa. Ryhmän jokaisella parilla oli oma hevosensa. Parit valittiin niin, että lasten opettaja ehdotti ketkä olisivat hyviä ja mahdollisesti toimivia pareja. Tästä valinnasta oikeaksi ja hyväksi osoittautui vain yksi pari joilla yhteistyö tuntui toimivan.

Kypärien löydyttyä jatkoimme hiekkapohjaiselle kentälle, jonne olin tehnyt tehtäväradan, joka toteutettiin niin, että toinen pareista istui hevosen selässä tunnustelemassa sen liikkeitä, ja toinen parista harjoitteli hevosen hallintaa ja ohjausta taluttamalla. Maasta käsin voidaan tehdä talutusharjoituksia, joissa hevonen pysähtyy aina kun ihminen pysähtyy, sekä liikkuu kun ihminenkin liikkuu. Luonnossa hevoslauman kärjessä kulkee aina johtajattama, muut hevoset seuraavat perässä ja mikäli johtaja pysähtyy tai nopeuttaa vauhtia muut tekevät samoin. Samaa roolia haettiin lapsille näiden talutusharjoitusten kautta. (Nieminen 2004, 58–60, 213–214.) Lapselle on iso kokemus huomata että hevonen todella tottelee ja seuraa juuri häntä.

Tämä oli lapsille myös luottamusharjoitus, sillä selässä olevalla lapsella ei ollut ohjia tai satulaa johon voisi tukeutua, vaan hänen piti luottaa että pari hoitaa hevosen hallinnan maasta käsin. Turvallisuuden takaamiseksi jokaisen hevosen vierellä kulki aikuinen varmistamassa että kyydissä oleva lapsi ei tipu. Ohjeeksi annoin, että mikäli olo tuntuu epävakaa voi ottaa harjasta kiinni. Tällä kerralla harjoiteltiin myös siis motorisia taitoja, lapset joutuivat tasapainoilemaan hevosen selässä ilman mitään varsinaista tukea josta ottaa kiinni. Syy miksi valitsin kyseisen lähestymistavan toimintaan oli, se että usein lapsilla, joilla on kielellisiä erityisvaikeuksia, on myös motorista kömpelyyttä tai

vaikeuksia oppia uusia motorisia taitoja. (Ahonen, Aro & Siiskonen, 2004, 55)
Näitä pystyimme harjoittelemaan kyseisen toiminnan kautta.

Kuva 2. Tehtävärata jonka lapset toteuttivat pareittain hevosen kanssa.

Radalla tehtävänä oli (Kuva 2.) kohdassa 1. Ylittää pieni puomeista tehty ristikko rauhallisesti käynnissä, ilman että hevonen hyppää sitä. Kohdassa 2. Taluttajan piti rauhallisesti käännellä hevosta pujottelemalla tötteröitä, niin että kaverilla hevosen selässä oli kuitenkin helppo olla. Käännökset eivät siis saaneet olla kovin jyrkkiä ja teräviä, vaan parin piti yrittää hahmottaa, millainen käännös on sopiva hevosen selässä istuvalle. Kohdassa 3. Hevonen piti pysäyttää puomien väliin, jonka jälkeen sitä piti pyytää peruuttamaan muutama askel. Peruuttaminen tapahtui niin että lapsen piti hieman painaa hevosta ryntäistä, jollei se suostunut ilman sen aiheuttamaa painetta peruuttamaan. Kohdassa 4. kokeilimme kaikkien kanssa pienen pätkän ravia tai tölttiä, riippuen kumpaa hevonen halusi mieluummin mennä.

Jokainen pari kokeili rataa ja tehtäviä niin että onnistuttuaan he vaihtoivat paikkoja, jolloin toinen tuli alas taluttamaan ja toinen nostettiin hevosen liikkeitä tunnustelemaan. Osalla ryhmän jäsenistä hevosen kanssa kommunikointi tuntui

äärettömän helpolta ja heidän työskentelyä oli ilo seurata. Hevonen toimi toivottavalla tavalla ja kuunteli lasten pyyntöjä keskittyneesti. Osalla taas tuntui, etteivät he pääse hevosen kanssa ”samalle aaltopituudelle” ja heitä piti auttaa ja tukea enemmän, jotta he saivat hevosen toimimaan halutulla tavalla. Yksi ryhmän jäsenistä jäi mieleen, sillä tuntui etteivät hevoset aiheuttaneet hänessä minkäänlaisia tunteita. Hän toimi kuten pyydettiin mutta vailla minkäänlaista innostusta tai tunnetta, ainakaan ulospäin näkyvää.

Jokaisen parin molempien osapuolten onnistuttua palasimme tallille, jossa jokainen pari vielä harjasi hevosen ja palautti sen taluttamalla takaisin laumaansa. Paluumatkalla autossa juttelimme siitä, mikä kyseisellä kerralla oli mukavaa ja täytimme sää kartan. Jokainen laittoi kohdalleen aurinko kuvan, ja kertoi mukaviksi asioiksi; ravaamisen, ratsastamisen ilman satulaa, pujottelun sekä hevosen taluttamisen. Epämukavaksi he kertoivat juoksemisen hevosen rinnalla (joka oli lasten mukaan raskasta).

6.3 Toinen toimintakerta

Toisella tapaamisella lähdimme jälleen koululta matkaan ja autossa kyselin ryhmältä, miltä edellisen kerran jälkeen tuntuu nyt, ja mitä kullekin jäi mieleen. Tällä kerralla mukana oli vain ”ydinryhmä” jolloin lapsia oli pariton määrä. Yksi lapsi joutui siis tekemään itsenäisesti tai opettajan avustamana tehtävät. Automatkalla tallille muistelimme tallin sääntöjä ja kertoilin hieman tulevasta mitä aioimme kyseisellä kerralla tehdä.

Sää oli äärettömän huono sinä päivänä. Vettä satoi ja oli todella kylmä. Sää saattoi vaikuttaa siihen, etteivät lapset olleet kovin innokkaita lähtemään ulos ratsastamaan. Osalla lapsista oli myös aivan liian vähän vaatetta päällä, joten jouduin lyhentämään suunnitelmaa suuresti, sillä en voinut pitää lapsia kovin pitkää aikaa ulkona vesisateessa vähillä ja veden läpäisevillä vaatteilla.

Alkuun tallilla haimme jälleen kolme hevosta sisälle harjattavaksi ja satuloitavaksi. Pari joutui uuteen tilanteeseen kun tällä kerralla hevoset harjattiin karsinassa niiden ollessa vapaana. Toisen pareista tehtävänä oli pitää hevosta kiinni tarvit-

taessa jotta toinen parista sai harjattua ja puhdistettua kaviot. Hevosen puhdistus jaettiin niin, että kummallakin lapsella oli yksi puoli hevosta puhdistettavana.

Harjaukseen joutui patistamaan ja selvittämään tarkoin miksi hevonen on tärkeä harjata ennen satulan laittoa. (Jottei satulan alle jää hiekkaa tms. jolloin ne hankautuvat satulan alla hiertymiksi)

Hevosten ollessa puhtaita ja satuloituja lähdimme alkuverryttelyksi kävelemään maastoon pienen lenkin. Jälleen toinen parista talutti toisen ollessa hevosen kyydissä. Otin itselleni talutettavaksi parittomaksi jäävän lapsen hevosen kulkemaan kärkihevosena. Maastokävelyn jälkeen palasimme jälleen kentälle, jonne olin tehnyt lähes vastaavan tehtäväradan kun edellisellä kerralla, mutta tämän kerran tarkoituksena oli, että ratsastaja itse vaikuttaa hevoseen ja pyytää sitä toimimaan nyt selästä käsin. Maassa oleva pari on vain tukena ja turvana auttamaan tarvittaessa.

Teimme samanlaisia pysähtymis- peruutus sekä kääntämisharjoituksia kuin edellisellä kerralla maasta-käsin. Tällä kerralla haastavaksi osoittautui taluttajan vetäytyminen ja se että kaverin piti antaa yrittää rauhassa ensin saada hevonen tottelemaan. Kärsivällisyyttä ei meinannut taluttavalta parilta löytyä, ellei hevosen selässä oleva pari heti ensimmäisellä kerralla onnistunutkaan siirtämään hevosta esimerkiksi raviin. Parit vaihtoivat paikkoja ja molemmat pareista pääsivät harjoittelemaan hevosen ohjausta tasapuolisesti.

Yksi hevosistamme käyttäytyi todella omituisesti toiminnan aikana, ja jouduimme vaihtamaan hevoselle ratsastajaa kesken kaiken. Alkuun hevonen oli vetäytyvällä lapsella ja he kasvattivat toistensa levottomuutta, eikä toiminnasta tahtonut tulla mitään. Vaihdoimme hevoselle rohkeamman ratsastajan jotta saimme tehtävät onnistumaan.

Ryhmämme kaksi poikaa väsyivät nopeasti ja kirjaimellisesti alkoivat jäätyä hevosten selkään. Pyysin heitä viemään yhden hevosista, joka oli ollut koko toiminnan ajan hermostunut, takaisin talliin ja purkamaan siltä varusteet. Heidän mukaansa lähti Marjo-ohjaajani joka keksi heille vielä lisäpuhteena karsinan siivouksen. Tyttöjen kanssa jäimme vielä hetkeksi leikkimään kentälle peilileikkiä hevosten kanssa, josta tytöt pitivät todella kovasti. Lasten opettaja lähti mukaan

leikkiin ja hän sai olla peilinä tytöille. Tarkoituksena oli liikuttaa ja pysäyttää hevonen kun opettaja käänsi katseensa tyttöihin ja hevosiin päin. Tehtävä osoittautui varsin haastavaksi, mutta tytöt pitivät leikistä ja vaikkei hevosen pysäyttäminen aina onnistunutkaan kaikki pysyivät hyväntuulisina ja nauravina.

Leikin jälkeen myös tytöt palauttivat hevoset talliin ja harjasimme ne uudelleen ja palautimme takaisin ulos omaan laumaansa.

Koululle palatessamme kyselin jälleen lasten mielipiteitä kyseisen kerran sujumisesta. Pojat olivat sitä mieltä että ulkona oli liian kylmä, tai heillä oli liian vähän vaatetta päällä. Ohjelmasta he tykkäsivät, mutta lisäpuhteena keksitty karsinan siivoaminen oli pojista ”ällä”. Yhtä tytöistä ”ällätti” lika ja muta, jossa hevosetkin olivat ennen harjausta. Tytöt listasivat parhaimmaksi ohjelmaksi peilileikin. Näin jälkeensä voisi sanoa että olisimme voineet leikkiä hieman enemmän. Lopussa kyselin lapselta joka ratsasti tätä kyseistä hermostunutta hevosta, että miltä tuntui kun hevonen oli hermostunut. Hän osasi vastata vain että tuntui joltain, muttei tiennyt miltä. Tunteen purkamiseksi olisi ollut hyvä, mikäli olisi ollut tunteita kuvaavia kortteja tms. joiden avulla tunnetta olisi pystynyt purkamaan. Yritin saada käsiini ennen toiminnan alkamista ”Keppihevonen- tunnekortteja”. Mutta en niitä silloin saanut, enkä myöskään osannut itse piirtää vastaavia tunnetiloja kuvaavia kortteja.

6.4 Kolmas toimintakerta

Viimeiselle tapaamisellemme suunnittelin hieman jo muutakin kuin vain hevosen kanssa tehtäviä perusasioita. Liitin mukaan hieman seikkailua, ja sain mukaani avuksi myös ystäväni, jolla on pitkä kokemus hevosista. Lähinnä siksi, että tarvitimme jokaista paria ja hevosta kohden yhden aikuisen mukaan. Itse halusin keskittyä vain ohjaamaan lapsia ja havainnoimaan heidän tunnetilojaan kun lähdimme pois tallin pihapiiristä.

Ennen lasten tuloa tallille kävin ystäväni kanssa tekemässä läheiseen metsään pientä seikkailurataa. joka oli mahdollista suorittaa hevosen kanssa. Metsään teimme hämähäkin verkon, sekä piilotimme ”taikasauvan” sekä helmet, jotka lasten tuli löytää aarteenmetsästäys leikkinä.

Leikkiä ennen kerroin heille kehystarinan prinsessasta, jolta ilkeä noita on varastanut kaksi tärkeää asiaa; taikasauvan sekä helmet.. Prinsessa lahjoitti pareille matkakumppaniksi hevosen, jonka avulla Noidan maahan pääsee nopeammin ja helpommin. Ennen matkaan lähtöä heidän tuli kuitenkin valita hevosensa ja parinsa sekä valmistella hevonen matkakuntoon.

Matkalle annoin ohjeeksi, että heidän tulee seurata maahan ilmestyviä merkkejä; nuolia jotta he löytävät oikean suunnan noidan maahan. Maahan olin laittanut oksista nuolia oikeaan suuntaan. Heille oli myös laitettu ohjeita violetin väriselle kartongille, josta he saivat lisätietoa tulevasta tehtävästä ja sen suorittamisesta. Yksi lapsista luki vihjeen aina muille lapsille. Heidän tuli huomata vihjeet maastosta, joten jokaisen piti olla tarkkana ja katsella ympärilleen.

Lapset oli jaettu tuttuun tapaan pareihin ja tällä kerralla mukana oli uusi poika, joka ei ollut vielä aikaisemmin ollut mukana tallilla. Kaikilla lapsilla oli siis pari, sekä aikuinen vielä mukana kävelemässä ja varmistamassa turvallisuutta. Uusi poika, joka toi omaa jännitettä kertaamme, sillä hän kyseenalaisti kaiken tekemisen ja oli varsin vahvasti sitä mieltä, että hevosten kanssa toimiminen oli varsin tylsää. Tämä oli harmittavaa koska huomasin, että hänen mielialansa vaikutti paljon myös muihin lapsiin. Pojat varsinkaan eivät alkuun uskaltaneet nauttia tilanteesta.

Maastolenkin alkuun olimme tehneet lapsille ”siirtymisen” noidan maahan, jolloin he ylittivät risuista kyhätyn esteen hevosten kanssa; toinen ratsastaen, toinen kävellen. Näin saavuimme ”noidan maahan”, josta pian lapset löysivät ensimmäisen vihjeen, jossa pyydettiin seuraamaan narusta tehtyä reittiä syvemmälle metsään.

Seuraavana heitä odotti perinteinen hämähäkin verkko, johon annettiin ohjeistus, että kaikkien piti yhdessä toimien suunnitella kuinka verkosta päästäisiin läpi ilman että noidan ilkeä käytyri Hämähäkki heräisi. Hevosille oli tehty oma aukkonsa verkkoon ja kyseistä suurta aukkoa saivat käyttää vain mukana olevat kolme hevosta. Muuten lasten piti selvittää verkosta käyttäen aukkoja aina vain yhden kerran. Heidän tuli siis yhdessä suunnitella, kuka menee ensin ja helpoimmista aukoista. Ohjaajat auttoivat kummallakin puolella, vastaanottamaan

sekä nostamaan lasten kanssa toisiaan. Alkuun oppilaiden oli vaikea hahmottaa sitä, että todella piti suunnitella ja tehdä yhteistyötä jotta jokainen pääsee verkosta läpi. Yksi lapsista otti lopulta johtajan roolin ja ”käskytti” muiden järjestyksen. Tämä sekavan mietiskelyn jälkeen huomasin että lapset olivatkin odottaneet yhden joukostaan ottavan ”johtavan” aseman. Jokainen oli tähän tyytyväinen, joten en silloin halunnut keskeyttää tehtävää tämän vuoksi. Jokaisella kuitenkin löytyi tehtävän aikana oma roolinsa. Osa oli neuvomassa ja miettimässä ”johtajan” kanssa ratkaisua ja osa odotti käskyjä maltillisesti. Heille tuntui olevan varsin selvää kehen kannattaa tehtävässä luottaa. Pääasia oli että jokainen lapsi saatiin hämähäkinverkon toiselle puolelle yhteisen suunnittelun avulla. Jokainen uskalsi tilanteessa kuitenkin sanoa oman mielipiteensä ja tämä ”johtajan” paikan ottanut lapsi huomioi jokaisen varsin hienolla tavalla. Kuka kykenee menemään ylempänä olevista raoista ja kenelle kannattaa valita helppo reitti.

Jatkoimme hämähäkin verkosta matkaa aina vain syvemmälle metsään, jossa polku alkuun pieneni, mutta jonka jälkeen saavuimme pienelle aukiolle. Aukiolla oli vihjelappunen jossa kerrottiin noidan piilottaneen Prinsessan taikasauvan ja helmet juuri kyseiselle alueelle. Joten hevoset annettiin yhdelle aikuiselle pidettäväksi ja lapset lähtivät etsimään ”aarretta”. Etsittävät esineet olivat vaaleanpunaisia, eikä mennyt kovin pitkää aikaa kun alue oli etsitty ja esineet löydetty piiloistaan.

Tämän jälkeen lapset vaihtoivat ratsastajaa kotimatkaa varten. ja lähdimme palaamaan tallia kohti. Prinsessa oli luvannut tallille palatessa juhla-aterian, mikäli hänen taikaesineensä palautettaisiin. Paluureittimme oli toinen kuin metsään tultaessa ja loppumatkamme oli hieman enemmän vain maastoratsastuksesta ja hevosista nauttimista. Tulimme takaisin päin jyrkkiä pieniä polkuja pitkin sekä ravasimme pienen matkan kotiinpäin. Tämä osuus oli ehkä rentouttavin ja mieltä avartavin kokemus, sillä sinä aikana minun oli helppoa ja luontevaa jutella lasten kanssa heidän tuntemuksistaan.

Heidän peloistaan ja tunteistaan jäi muutama asia mieleen. Yksi lapsista totesi noidan alueelle mentäessä, että mehän menemme hänen äitinsä metsään. Kysyessäni; - Kuinka niin? -Koska minun äitiäni sanotaan aina noidaksi, tyttö vastasi. Keskustelu tyrehtyi siihen tyttöjen alkaessa jutella keskenään muista asioista.

Toinen mieleenpainuva keskustelu reitin varrelta kohdistui poikaan, joka aikaisemmin otti johtajan roolin. Poikaa pelotti pienellä kapealla polulla ja hän ei ehkä luottanut pariinsa täydellisesti. Hän kyseli että mitä jos hän tipahtaa hevosen selästä, niin mitäs sitten? – Vastasin että se on todella epätodennäköistä, mutta mahdollista. Tähän keskusteluun osallistui alkuun varsin autistiselta, hiljaiselta ja sulkeutuneelta vaikuttanut tyttö, - No ethän sä sieltä putoa kun en mäkään pudonnut. Kato nyt sulla sujuu tosi hyvin eikä oo mitään pelättävää!

Jäin itse aivan hiljaiseksi, näin juuri olin toivonut että lapset avautuvat ja alkavat tukea toisiaan mahdollisten pelkojen ja epäilyjen esiintyessä. Olin aivan pakahtua ylpeydestä kun tämä varsin sulkeutunut tyttö alkoi tukea aikaisemmin varsin rohkeaa ja paljon esillä olevaa poikaa. Keskustelun jatkuessa selvisi, että poika oli aikaisemmin tippunut hevosen selästä ja tämä oli jäänyt häntä vielä mietityttämään, aikaisemmin hän ei ollut uskaltanut vain mainita asiasta.

Tallille palatessamme hoidimme ensin hevoset ja sen jälkeen luvassa oli prinsessan lupaama juhla-ateria (lounas, jonka koulun keittiö oli pakannut meille tallille mukaan). Ruokailun jälkeen jaoimme jokaiselle kunniamerkin hyvin sujuneesta taikaesineiden pelastuksesta. Kuuntelin lapsien palautteen ja heidän mielestään maastoratsastus oli mukava sekä hämähäkin seittitehtävä. Uusi poika ei osannut löytää mitään mukavaa tapahtuneesta tai päivästä yleensä, mutta en antanut sen pilata muiden iloa ja omaa hyvää tunnettani.

Päivä oli lapsille muutekin tärkeä, sillä oman osuuteni jälkeen opettaja kertoi että ei opeta heitä enää ensi vuonna ja että loppupäivä vietetään mukavasti vain ”hengailien”. Hänellä oli mukanaan sipsejä ja muuta hyvää syömistä, jotka lapset söivät tallilla. Tunnelma oli varsin haikea, mutta kuitenkin hyvä. Jätin heidät vielä viettämään yhteistä hetkeä ja lähdin purkamaan metsäreittiämme.

Kokoonnuimme lasten kanssa vielä viimeisen kerran seuraavana syksynä, jolloin pyysin heitä kertomaan mitä he muistivat viime keväästä. Oppivatko he jotain ja millaisia asioita jäi mieleen. Koska heidän oli todella vaikea kertoa sanallisesti tuntemuksistaan ja muistikuvistaan, istuimme alas, otimme aikaa ja juttelimme niitä näitä samalla piirtäen asioita joita jokaiselle jäi viime keväästä mieleen. Lasten piirustukset löytyvät liitteestä.

7 POHDINTA

Aiheeseen päädyin oman kyseistä alaa kohtaan kehittyvän mielenkiinnon myötä. Oma pitkä hevostaustani antoi myös kipinän juuri tälle toiminnalle. Aikaisemmin olen useasti ollut mukana ratsastusterapioissa ja vammaisratsastuksissa, mutta tämä antoi uuden näkökulman tarkastella hevostoimintaa. Sosiaalipedagogisen viitekehykseen päädyin pohtiessani alkuun Elämyspedagogista näkökulmaa, mutta tutkiessani aiheita huomasin että ne linkittyvät usein päällekkäin. Sosiaalipedagoginen toiminta sisältää elämyksellisyyden, yhteisöllisyyden ja toiminnallisuuden. Kaiken mitä halusin omassa opinnäytteessä ilmentää.

Hevostoimintaa itsessään on käytetty terapiamuotona jo pitkään, mutta asiakaina on ollut paljon erilaisten vammairyhmien, - lastensuojelun- tai psyykkisistä ongelmista kärsiviä asiakkaita. Ulkomailla on paikkoja, jotka toteuttavat hevostoimintaa laajemmassa mittakaavassa kuin Suomessa. Kuitenkin ulkomaillakin toiminnan pääpaino on eri vammairyhmillä, lastensuojelussa sekä mielenterveysongelmista kärsivissä asiakkaissa. Hevostoimintaa käytetään paljon apuna myös psykoterapiassa. Opinnäytetyöni on siis varsin tuntemattomalla alueella, joten tietoa sen aikaisemmista mahdollisuuksista tai tutkimustuloksista juuri kielellisiä erityisvaikeuksia omaavien lasten kanssa tehtävästä työstä ei ollut mahdollista saada.

Näkisin kuitenkin että kielellisiä erityisvaikeuksia omaavat lapset ovat varsin mielenkiintoinen uusi kohde hevostoiminnan aloittamiselle. Heidän oppimisen pulmansa ovat laajoja, kuten myös liitännäispulmat joita häiriö aiheuttaa. Esimerkiksi SLI lapselle ja nuorelle voisi olla todella vahvistava ja kasvattava kokemus harjoittaa sosiaalipedagogista hevostoimintaa sen alkuperäisen toiminta-kaavan mukaan, jossa lapsi tai nuori integroidaan talliyhteisöön aikuisen avustamana. Näin päästäisiin tukemaan uusien vuorovaikutus-, ja sosiaalisten taitojen opettelua. Samalla ratsastaessa kehittyisi lapsen motoriikka ja itseluottamus. Onnistumisten kautta minäkuva paranisi ja kasvattavat epäonnistumiset hevosen kanssa olisi helpompi ehkä käsitellä kuin esimerkiksi vertaisryhmässä.

7.1 Toiminnan pohdinta

Opinnäytteessä mukana olleet lapset saivat toiminnasta elämyksiä, jotka toivon heidän muistavan vielä pitkään. Osalle lapsista oli onnen täyttymys päästä tallille useampaan kertaan, koska heidän arjessaan se ei ole ollut mahdollista. Toiminnan toivon hioneen ryhmää enemmän yhteen ja tasa-arvoistanut heidän ryhmänsä sisäisiä suhteita. Tarkkaan en lähde arvioimaan sitä, onnistuinko saamaan jokaiselle lapselle jonkinlaisen kasvattavan tunnekokemuksen. Mutta se, että edes muutamalla lapsella näin aivan erilaista avautumista ja irrotteltua viimeisellä toimintakerralla luo omalle ajattelulleni pohjan. Hevostoiminta toimi näille lapsille vuorovaikutuksen ja sosiaalisten taitojen opettelu välineenä. Se ilmeni useina pienen pieninä sanoina tai eleinä. Hymynä kun hevosen sai tekemään halutun asian oikein tai halauksina kun kukaan ei välttämättä huomannut. Mukana ollut sulkeutunut ja hiljainen tyttö halasi aivan spontaanisti viimeisellä kerralla hevosta, vaikka alkuun sen haju, lika ja kaikki muu oli häntä ällöittänyt. Myös viimeisen kerran paluumatkalla kyseinen tyttö jutteli koko matkan takaisin tallille, vaikka aikaisemmin hän ei ollut juurikaan puhunut mitään spontaanisti.

Toiminnan toteutuksesta voi sanoa sen verran, että ajattelisin syvällisempien ja näkyvämpien tulosten aikaansaamiseksi pidempää ajanjaksoa, jolla toimintaa toteutettaisiin. Kolme toimintakertaa on varsin lyhyt aika lähteä tekemään systemaattista ja tavoitteellista toimintaa. Tarraudun siis niihin pieniin muutoksiin mitä lapsissa näin, ja uskon että pitemmällä aikavälillä tulokset olisivat olleet huomattavasti erilaisempia. En voi sanoa että näin lyhyessä ajassa osaisin tunnistaa niitä hiuksenhienoja eroja heidän toimintatavoissaan, koska en ollut heille aikaisemmin tuttu, eivätkä hevosetkaan olleet minulle aikaisemmin tuttuja. Näkisin tärkeänä sen, että kun toimintaa lähdetään toteuttamaan niin aikuisen joka toimintaa vetää tulisi olla hyvin tuttu hevosille. Tämän kautta on helpompaa lähteä purkamaan lapsen tunteita, kun ensin havaitsee ne mahdollisesti hevosen käytöksen perusteella. On myös haastavaa lähteä toteuttamaan tällaista toimintaa ryhmän kanssa joka ei aivan ole motivoitunut juuri hevostoimintaan. Heidän kanssaan olisi ollut mahdollista lähteä purkamaan myös toisin tavoin heidän haasteitaan. Tästä ryhmästä ajattelisin että kaksi tai kolme lasta hyötyisi hevostoiminnasta pidemmällä aikavälillä, ja niin että toimintaa järjestettäisiin alkuun vain hänelle ja myöhemmin hän voisi liittyä vertaisryhmään. Alkuun lapsi saisi

siis harjoitella vuorovaikutusta hevosen kanssa ja myöhemmin siirtää opitun toiseen ympäristöön.

Toiminnassa keskeisenä näen myös sen dokumentoinnin. En itse saanut kuvauslupia opinnäytteeseeni ja se muutti suunnitelmiani radikaalisti. En päässyt palaamaan tilanteisiin enää myöhemmin, vaan kaikki tapahtui aina hetkessä. Tämnäkökoisen ryhmän kanssa on äärettömän haastavaa yrittää pysyä koko ajan kaikkien lasten kanssa tilanteen tasalla koska yksinkertaisesti jo tilat ovat niin suuret, ettei ole mahdollista nähdä ja kuulla kaikkea mitä he sanovat tai tekevät. Myös lapsille itselleen olisi ollut merkittävää se, että he olisivat voineet katsella omia toimintatapojaan eri tilanteissa. Olisimme voineet tutkia niitä myös yhdessä ja palata tutkimaan tunteita, - että miltä tuntui kun tapahtui noin? Keskustelun ja säätaulun perusteella käydyistä palautteista jäi toki muistiinpanot, mutta en näkisi niitä samaksi asiaksi jos mietitään esimerkiksi tulosten luotettavuutta. Toki olisi ollut jännittävää esimerkiksi pyytää lapsia piirtämään jokaisen kerran jälkeen omia tuntemuksia, mutta niiden tulkintaan olisi sitten tarvinnut jo toisenlaisen pätevyyden.

7.2. Kehitys-, ja muutoseitoita

Jos olisin voinut muuttaa opinnäytteen toimintatavassa jotain, olisin vaihtanut ryhmän yksilöksi ja keskittynyt yhden lapsen taitoihin. Maksimissaan mukaan olisi voinut ottaa hänelle parin, mutta näen että yhden aikuisen huomio ei pysty ryhmässä seuraamaan kaikkea. Tai sitten toiminta pitäisi suunnitella niin, että ryhmä käyttää apuna vain yhtä hevosta ja jokaisella on vuoronsa, mutta toimintaräätälöitäisiin kuitenkin sellaiseksi että jokaisella kerralla jokainen saa jotain. Ajallisesti toimintaa olisi ollut mukavampi toteuttaa kiireettömämmällä aikataululla. Ajanjakso idean saamisesta toiminnan toteutukseen oli varsin lyhyt, joten ajattelen, etten ehtinyt hankkia riittävää tietoperustaa ennen toiminnan aloittamista. Vaikka omaan vankan hevostokokemuksen, niin olisin halunnut pohtia enemmän vielä toiminnan toteutuksen mahdollisuuksia erilaisista näkökulmista. Nyt toteutin toimintaa pitkälle oman intuition ja kokemuksen perusteella siitä millaisia tunteita tai elämyksiä itse on saanut hevosten kanssa toimiessa.

Opinnäytteessä käytetty aika on myös varsin lyhyt jakso luoda erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa vahvaa luottamus-suhdetta. Näkisin että mikäli olisin halunnut saada lapsia avautumaan enemmän, olisin tarvinnut toimivamman luottamus-suhteen heihin. Ja sellaista suhdetta ei rakenneta hetkessä, vaan pitää muistaa että vaatii aikaa saada osoitettua lapsille olevansa heidän luottamuksensa arvoinen. Varsinkin jos miettii kyseistä kohderyhmää, jossa useammalla oli haastavia oloja kotona. Ei siis ole ihme, että alkuun lapset tuntuivat todella ujoilta ja vetäytyviltä. Luottamuksen rakennuksessa tärkeää olisi ollut myös se, että he olisivat voineet jokaisella kerralla työskennellä saman hevosen kanssa ja rakentaa näin myös kunnon suhdetta hevoseen yksilönä, ei vain hevosenä yleisesti.

Mikäli itse kouluttaudun sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ohjaajaksi, näen kielellisiä erityisvaikeuksia omaavat lapset potentiaalisena asiakasryhmänä. Toimintakertojen jälkeen ja niiden sujumista pitkään pohtineena, uskon että opinnäytetyö antoi minulle uusia kuvakulmia katsoa hevostoimintaa sekä laajempaa perspektiiviä katsella sen mahdollisuuksia.

7.3. Opinnäytetyön tavoitteiden saavuttaminen

Opinnäytteen tavoitteena oli järjestää hevostoimintaan liittyviä päiviä kielellisiä erityisvaikeuksia omaaville lapsille. Toiminnan tarkoituksena oli mahdollistaa näille lapsille elämyksiä ja mahdollisesti luoda ideoita uusille toimintamalleille. Tavoitteet osoittautuivat realistisiksi eikä niiden saavuttaminen tuottanut varsinaisesti ongelmaa. Lähinnä olen pettynyt siihen, että dokumentointi ei onnistunut toivotulla tavalla ja näen siksi että toiminnan onnistumisen arviointi on varsin hankalaa. Toiminta oli lasten mielestä pääsääntöisesti mukavaa ja se, että he toivoivat sitä uudelleen, antoi itselle tunteen että toiminta oli suunniteltu heille sopivaksi. Toiminta oli heille mukavaa, mutta se tuotti heille myös haasteita, joiden ylitse he kuitenkin pääsivät.

Tunteita lapset eivät saaneet ehkä tuottaa ilmi niin paljon kuin olisin toivonut. En tiedä olisiko minun pitänyt muuttaa toimintaa niin, että olisimme esimerkiksi olleet maastossa ratsastamassa useamman kerran. Toisaalta lasten oli myös tärkeä oppia muutamia perusasioita hevosesta ennen kuin pystyimme poistumaan pihapiiristä turvallisesti. Maastoratsastus ja erilaiset paikat ja pohjat olisivat kuitenkin ehkä antaneet enemmän erilaisia elämyksiä. Luottamus hevoseen olisi

myös erilaisissa maastoissa joutunut koetukselle. Heille olisi ollut hienoa tarjota kokemus haastavasta maastosta, josta kuitenkin hevonen kantaa heidät turvallisesti läpi. Tällaista kokemusta lähtisin heille vielä lisänä hakemaan, mikäli toiminta olisi saanut jatkoa ja lisäkertoja. Heidän tuntemuksiaan olisin halunnut vielä käsitellä syvemmin, mutta ryhmässä on haastavaa kuulla kaikkea ja tapah-tuneen jälkeen on vaikea näiden lasten kanssa palata heidän aikaisemmin sano-miinsa asioihin. Siksi pidinkin jatkuvasti korviani auki ja kuuntelin ja poimin heil-tä heittoja tai sanomisia toiminnan aikana ja sitä kautta keskustelimme erilaisista tuntemuksista ja hevosen toimintatavoista erilaisissa tilanteissa. Esimerkiksi kun lapset taluttivat hevosta ja se lähtikin aivan eri suuntaan, koska se näki herkulli-sen ruohotupsun juuri sillä kohdalla. Lasten voimat eivät riitä saamaan hevosen päästä ruohotupsusta ylös sen halutessa syödä. Näissä tilanteissa mietimme, että millä tavoin pään mahdollisesti saisi ylös ja tehtävää jatkettua. Mietimme myös että miksi hevonen päätti mennä juuri sille ruohotupsulle ja oliko lapsen keskit-tymisessä katko, jos hevonen huomasi tämän se automaattisesti käyttää tilaisuutensa hyväksi. Pienikin keskittymiskatko aiheutti sen, että hevonen voi käyttää halutessaan tilaisuutensa päästä ”töistä” helpommalla. Lapsen ollessa jämäkkä, ei hevonenkaan yleensä yrittänyt lähteä toiseen suuntaan tai syömään kesken kai-ken ilman lupaa.

Lasten itsetuntoon ja minäkuvaan hevostoiminnan uskon vaikuttaneen. Se roh-kaisi ujoja lapsia ja he huomasivat että tallilla he osaavat tehdä aivan samat asiat kuin rohkeatkin lapset. Ja usein he onnistuivat jopa paremmin rauhallisuutensa ja harkitsevuutensa ansioista. Hevosen oli helpompi kuunnella ja tehdä tehtävät oikein näiden lasten kanssa koska ne saivat selkeitä viestejä siitä, mitä lapset ha-lusivat niiden tekevän. Päinvastoin kävi vilkkaiden lasten kanssa, heidän hevo-sensa muuttuivat myös vilkkaiksi, tai eivät halunneet tehdä tehtäviä oikein saa-dessaan sekavia viestejä lapsilta. Näiden lasten pettymyksen sietokyky kehittyi juuri tässä toiminnassa. Hevoselle ei auttanut suuttua tai hermostua, sillä silloin se olisi sanonut itsensä toiminnasta irti välittömästi.

Lasten vuorovaikutustaidoissa huomasi selvää eroa ensimmäisen ja viimeisen toimintakerran välillä. Viimeiselle kerralle he tulivat kaikki iloisesti rupatellen keskenään, kun ensimmäisellä kerralla kaikki pitivät visusti suunsa kiinni ja kat-

selivat seinille suurimman osan aikaa. He siis avautuivat enemmän myös toisilleen, eivät vain minulle.

Loppujen lopuksi olen tyytyväinen lopputulokseen, meillä oli ryhmän kanssa mukavia hetkiä tallilla ja tunsin saavani yhteyden lapsiin. Yhä tänä päivänkin he vielä saattavat ohi menessään kysyä että milloin mentäisiin jälleen ratsastamaan. He myös pysäyttävät minua koulun pihalla ja kyselevät kuulumisia. Tästä tunnen että oma työni ei ole mennyt hukkaan, vaan olen luonut heille pieniä onnistumisen ja onnellisuuden hetkiä keväällä 2010. He eivät ole unohtaneet minua ja se lämmittää mieltä varsin paljon.

LÄHTEET

Ahonen, T., Aro, T., Ketonen, & R. Siiskonen, T. 2003. Joko se puhuu Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Juva: WS Bookwell.

Ahonen, T., Aro, T. & Siiskonen, T. 2004. Sanat sekaisin Kielelliset oppimisvaikeudet ja opetus kouluikässä. Juva; WS Bookwell.

Cavesson koulutus, viitattu 7.5.2010 ,www.cavesson.com/suomi/EACoaching.pdf

Hanhinen H. 27.8.2010. Hirnuva tunteiden tulkki. Keski-suomalainen

Hämäläinen, J. 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopio; Kuopion yliopisto julkaisu.

Hämäläinen, J. & Kurki, L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. Porvoo: WSOY.

Ajankohtaista tietoa Islanninhevosista. Islanninhevosityhdistyksen kotisivut. viitattu 30.9.2011.

<http://www.islanninhevonen.net/islanninhevosityhdistys/islanninhevonen/>

Isokorpi, T. & Viitanen, P. 2001, Tunnevoimaa. Tampere: Tammer-paino Oy.

Käypä hoito- suositus. Lasten ja nuorten kielellinen erityisvaikeus (dysfasia). Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin, Suomen Foniatri ry:n ja Suomen lastenneurologisen yhdistyksen asettama työryhmä.

Nieminen, V. 2004. Hevosien käsittely ja käyttäytyminen. 2p. Art house Helsinki; WS Bookwell.

Okulov, S. & Koukkari, K. 2005. Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopio: Kuopion Yliopisto, koulutus ja kehittämiskeskus.

Pitkänen, A-K. 2008. Hevosvoimia. Helsinki: Kirjapaja

Salmivalli, C. 2005. Kaverin kanssa, vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Siiskonen, T. 2010. Väitöskirja: Kielelliset erityisvaikeudet ja lukemaan oppiminen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta- mitä ja kenelle tarkoitettua toimintaa? Talentia Pilke-lehden artikkeli 1/2007. Viitattu 9.5.2010. www.talentia.fi

Von Tezchner, S. & Martinsen, H. 2000. Johdatus puhetta ja tukevaan ja korvaavaan kommunikointiin. Helsinki: Kehitysvammaliitto.

LIITTEET

Liite 1. Ensimmäisen toimintakerran tavoitteet ja toiminnan tarkoitus.

SUUNNITELMA	TAVOITE	MIKSI TEHDÄÄN	ARVIOINTI
<p>Lasten esittely ja tutustuminen minuun Tulevan toiminnan esittely Sääntöjen laatiminen tuleville kerroille Perustaitojen opettelu ja selvittäminen miksi joku asia tehdään Turvallisuuden kerääminen</p> <p>Hevosiin tutustuminen; Perustaitojen opettelu harjauksen, talutuksen ja ratsastuksen merkeissä.</p> <p>Ratsastus toteutettiin pelkkien riimujen avulla, ilman satulaa tai terapiavyötä. Lapset taluttivat hevosta vuorotellen, toisen istuessa kyädissä.</p>	<p>Ryhmän ryhmäytyminen, uuden ohjaajan ”sisäänajo”</p> <p>Turvallisen toiminnan mahdollistaminen</p> <p>Luottamuksen luominen ohjaajan ja lasten välille Jokaisella on mukavaa toimia hevosten kanssa ilman pelkoa.</p> <p>Saada lapselle tunne ison eläimen hallinnasta.</p> <p>Luottamuksen vahvistaminen parien välille.</p> <p>Itsensä voittaminen.</p>	<p>Että saadaan jokaiselle ryhmän jäsenelle turvallinen olo ryhmässä ja itse toiminnassa. Jokainen uskaltaa olla ja sanoa sen mitä haluaa.</p> <p>Mahdollistetaan tulevien kertojen toiminta harjoitelmalla perusasioita ensin maasta käsin.</p> <p>Harjoitellaan motorikkaa ja samalla haetaan erilaista tunnetta hevosen liikkeistä. (aikaisemmin ratsastaneet, mutta eivät tällä tavalla) Uuden kokemuksen hankinta ja siihen haastaminen.</p>	<p>Ensimmäisen kerran jälkeen olo tuntui varsin hyvältä, jokainen lapsi pääsi sanomaan omia ajatuksiaan.</p> <p>Uusi ohjaaja otettiin hyvin vastaan. Turvallisuuden näkökulmasta kaikki sujui niin kuin piti</p> <p>Toiminta sujui hyvin, jokainen lapsi uskalsi nousta hevosen selkään ja luotti pariinsa sen verran että pystyi toimimaan.</p> <p>Osa pareista toimi paremmin kuin toiset ja heillä luottamus pariin näkyi selvästi. Osa taas jännitti hevosen selässä selkeästi ja kiukutteli sen vuoksi parilleen.. Näissä tilanteissa myös hevoset osasivat toimia niin että haastoivat lasten käytöstä uudelleen, esim. karkaamalla syömään ruohotupsuja Tärkeintä oli että jokainen uskalsi kokeilla ratsastusta näin ja kaikilla kuitenkin tehtävät lopulta onnistuivat</p>

Liite 2. Toisen toimintakerran tavoitteet ja toiminnan tarkoitus.

SUUNNITELMA	TAVOITE	MIKSI TEHDÄÄN	ARVIOINTI
<p>Alkuun jutustelua edellisestä kerrasta ja sääntöjen kertailua. Mietitään autossa, mitä kaikkea hevosen hoitamiseen tarvittiin ja mitä muistetaan edelliseltä kerralta.</p> <p>Alkuun jälleen hevosten siistiminen, tällä kertaa sisällä karsinoissa hevosen ollessa vapaana.</p> <p>Ratsastaminen satulan ja suitsien kanssa.</p> <p>Ratsain tehdään samat harjoitukset, kuin edellisellä kerralla maasta käsin. Nyt vain itse pitää saada hevonen toimimaan samoin ilman parin apua selästä käsin.</p> <p>Pari on mukana taluttamassa, mutta hänen pitää osata antaa tilaa ratsastajalle ja odottaa että tämä saa hevosen toimimaan ilman apua. On siis lähinnä vain tukena ja neuvomassa mikäli osaa auttaa tilanteiden ratkaisussa.</p> <p>Peilileikki hevosten kanssa.</p>	<p>Lasten välisen vuorovaikutuksen tukeminen jälleen parityönä. Toiveena oli saada heistä itsestään lähtevää toisen kannustamista.</p> <p>Saada kokemus/tunne omista taidoista ja onnistumisista. Myös epäonnistumisten voittaminen on tärkeä tavoite. Niitä ei jäädä murehtimaan, vaan siirrytään eteenpäin kohti seuraavaa tehtävää.</p> <p>Tilan antaminen parille joka on hevosen selässä. Toiminnoissa saattaa kestää, mutta on hyväksyttävä myös toisen tapoja toimia.</p> <p>Saada hevoset toimimaan halutulla tavalla rauhallisesti ja tarkasti.</p>	<p>Lämmiteltiin tulevaa toimintaa varten. Muis-teltiin tärkeitä asioita ja luotiin jälleen luonnolista vuorovaikutustilannetta ohjaajan ja lasten välille.</p> <p>Vahvistetaan lasten itsetuntoa hevosen kautta. Lapsi osaa ja voi kun vaan haluaa ja keskittyy omaan tekemiseensä eikä vertaile muihin itseään.</p> <p>Luodaan lisää hevostaitoja lapsille, sekä luot-tamusta hevoseen kol-matta kertaa varten.</p> <p>Pidetään hauskaa he-vosten kanssa leikki-mällä. Rentoutetaan tunnelmaa entisestään.</p>	<p>Tällä kerralla osa lapsista odotti tallille pääsyä, ja osa taas oli hieman nihkeää ja heitä ällötti lika ja huono ilma. Lapsilla ei ollut riittävästi vaatteita päällä ja sen puitteissa aika-taulua jouduttiin tiivistämään. Mukavaa kokemusta ei saa, mikäli jäätyy hevosen selkään. Siksi hevosen selässä vietetty aika oli varsin lyhyt. Panostettiin enemmän karsinassa olevaan aikaan. Tällä toimintakerralla oli enemmän liikeh-dintää ja ryhmän sisällä oli jonkinnäköistä kinastelua. Parivalintoja jouduttiin muuttamaan erilaisiksi hevosen sekä yhden parin toimimattomuuden vuoksi. Toiminta itsessään onnistui, ja hevoset tekivät jälleen hienoa työtä kärsivällisesti. Hevoset toimivat kuten lapset pyysivät, kun ensin parit saivat oman vuorovaikutuk-sensa kuntoon ja myös alkoivat keskit-tyä itse tekemiseen. Tilan antaminen parille oli haastavaa ja siihen joutuikin puut-tumaan ja kertomalla että ratsailla olevan parin on saatava ensin itse yrittää tehtävää ja sen jäl-keen pari voi auttaa tarvittaessa.</p>

Liite 3. Kolmannen toimintakerran tavoitteet ja toiminnan tarkoitus

SUUNNITELMA	TAVOITE	MIKSI TEHDÄÄN	ARVIOINTI
<p>”Seikkailuradan” rakennus ennen lasten tuloa läheiseen metsään.</p> <p>Tällä kertaa olin itse tallilla jo odottamassa lapsia aiemmista kerroista poiketen.</p> <p>Prinsessa kehystarina, jonka kautta lähdemme mielikuvitus seikkailuun yhdessä hevosten kanssa. Ohjeet ja kertomuksen kerroin heti alkuun ja annan heille kirjeen, jonka prinsessa on kirjoittanut ja jossa pyydetään lasten apua Seikkailun jälkeen paluu tallille eri reittiä ja rennosti maastoillen. Paluumatkan maasto aiheuttaa hieman lisää jännitystä kun paluu tapahtuu pitkin pieniä ja jyrkkiä polkuja.</p> <p>Lasten pitää tehdä tällä kerralla yhteistyötä ryhmänä. Jokaisella tarvitaan ja seikkailun toiminnassa vaaditaan että kaikki osallistuvat, jotta tehtävät saadaan onnistumaan.</p> <p>Tehtävänä - maastosta vihjeet, valita joku vihjeen lukee, selviytyä hämähäkin verkosta yhteistyöllä sekä etsiä kadonneet aarteet yhdessä.</p> <p>Lapset vaihtelevat ratsastajaa tehtävien välissä, niin että kumpikin saa ratsastaa maastossa yhtä paljon</p> <p>Paluumatkalla rentoutuminen hevosen selässä.</p> <p>Palataan takaisin tallille syömään prinsessan tarjoamaaateria, sekä palkitaan kaikki osallistuneet.</p>	<p>Yhteistyön vahvistaminen.</p> <p>Itsensä voittaminen</p> <p>Omien pelkojen kohtaaminen</p> <p>Elämysten ja kokemusten saaminen</p> <p>Hauskanpito ja välitön yhdessäolo</p> <p>Omista ajatuksista, peloista ja toiveista avautuminen rennon keskustelun merkeissä ja toiminnan ohessa, niin ohjaajan kuin muiden ryhmäläisten kanssa</p>	<p>Toimintakertojen loppuhuipennus, jonka vuoksi olemme aloittaneet toiminnan maasta käsin, siirtyneet alkuun hevosen selkään turvallisesti ja harjoitelleet perustaitoja . Pääsimme tallin pihapiiristä kauemmas ja nauttimaan eri tavalla hevosten kanssa toimimisesta. On jännittävää lähteä ensimmäisiä kertoja hevosen kanssa pois tutusta, koska hevoset käyttäytyvät maastossa eri tavalla, ne seuraavat ympäristöä ja ovat rennompia sekä aktiivisempia.</p> <p>Elämyksien ja ryhmäytymisen näkökulmasta hämähäkin seitti oli varsin luonteva valinta ottaa mukaan toimintaan. Siihen oli myös helppo sisällyttää hevoset, tekemällä niille oma aukkonsa, jota sai vain hevoset käyttää.</p> <p>Muissa tehtävissä olisimme saattaneet unohtaa hevoset tehtävän ulkopuolelle.</p> <p>Maastossa lapset saavat myös uudenlaisia elämyksiä, sillä siellä vaaditaan enemmän tasapainoa ja kulureitit itsessään luovat haasteita ja mahdollisesti epäilyksiä omasta selviytymisestä.</p> <p>Jyrkät ja kapeat polut pelottaisivat ketä tahansa, mutta luottamus hevoseen pariin kantaa niidenkin pelkojen ylitse.</p>	<p>Viimeinen toimintakerta onnistui omalla tavallaan hyvin. Tällä kerralla lapset alkoivat avautua enemmän kuin muulloin. Johtuiko toiminnan erilaisuudesta, vai siitä että luottamus minuun oli alkanut rakentua.</p> <p>Harmillisesti en saanut kaikkien kommentteja ja tunteita toiminnan aikana itselleni ylös, mutta muutamat hienot kaverin kannustamiset ylsivät korviini.</p> <p>Tämä kerta myös haastoi lapsia enemmän kuin aiemmat kerrat näyttämään tunteitaan , koska teimme aiemmista poikkeavia juttuja.</p> <p>Myös maasto vaikutti positiivisesti toiminnan näkökulmasta, sillä siellä lapset vapautuivat ja jutustelivat niitä näitä huomattavasti enemmän kuin kentällä työskenneltäessä.</p> <p>Vapaasti kuljettaessa kotiinpäin näin suurimman mahdollisen hetken jutella lasten kanssa heidän tunteuksistaan. Hevosen selässä istuessaan juttua tuli enemmän kuin koskaan ennen.</p> <p>Tästä voisi vetää johtopäätöksen siihen että hevonen todella avaa jotain jokaisen sisällä eikä hyvinolon tunnetta siinä hetkessä juuri voi estää.</p> <p>Uskon että tällä kerralla oli eniten merkitystä lasten kannalta, sillä tämä kerta antoi heille enemmän elämyksiä kuin peruskerrat. Toki jos toimintaa olisi jatkanut, vastaavia kertoja voisi</p>

			olla useampi.
--	--	--	---------------

Liite 4. Lasten palautteessa piirtämiä kuvia,

Muistoja mitä toiminta kerroilta jäi mieleen puoli vuotta tapahtumien jälkeen.

